

Gülşah HANAYLI

Adil Adnan ÖZTÜRK

Sultan BAYSAN

İNTOBA

JHSSA

Yüksek Lisans Mezunu, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın / Türkiye
teacher-83@hotmail.com

[DOI: 10.5281/zenodo.6481038](https://doi.org/10.5281/zenodo.6481038)

ORCID: 0000-0002-6091-3026

Dr. Öğr. Üyesi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın / Türkiye
adil_adnanozturk@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-3457-2229

Prof. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın / Türkiye
sbaysan@adu.edu.tr

ORCID: 0000-0001-7431-7973

Eser Geçmişi / Article Past:

Başvuru Tarihi
Applied
15/08/2021

Kabul Tarihi
Accepted
05/11/2021

Araştırma Makalesi

Orjinal Makale / Original Paper

Research Paper

Sorumlu Yazar

ISSN: 2791-6766

8. SINIF TC İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTABI İLE NUTUK'TA YER ALAN DEĞERLERİN, ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Özet

TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ve değerler eğitimi ile bu konuda öğretmen görüşleri, alan yazında yeterince incelenmemiştir. Bu çalışmanın amacı, 8. Sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ile Nutuk'ta yer alan değerlerin, öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesidir. Bu çalışmada, tarama tekniği ve nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi ile görüşme tekniklerine başvurulmuştur. Veri toplama aracı olarak Atatürk'ün Nutuk adlı eserinden ve 2019-2020 eğitim öğretim yılında okutulan, Nev Yayınları'na ait 8. sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ile öğretmen görüşlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin farklı illerinde kamu ve özel ortaokullarda görev yapan 10 Sosyal Bilgiler Öğretmeni oluşturmuştur.

*Bu makale, Dr. Öğretim Üyesi Adil Adnan Öztürk danışmanlığında ve Prof. Dr. Sultan Baysan'ın desteğiyle hazırlanan, Gülşah Hanaylı'nın "8. Sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı ile Nutuk'ta Yer Alan Değerlerin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ATIF: HANAYLI, Gülşah, ÖZTÜRK, Adil Adnan ve BAYSAN, Sultan, "8. Sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı ile Nutuk'ta Yer Alan Değerlerin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi", *İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi*, 1/2 (Aralık 2021), ss. (170-217).

CITE: HANAYLI, Gülşah, ÖZTÜRK, Adil Adnan ve BAYSAN, Sultan, "The Evaluation of the Values in the 8th Grade History of the TR Revolutionary and Atatürkish Course Book and the Nutuk in Terms of Teacher's Opinions", *Journal of Humanities and Social Sciences Academy*, 1/2 (December 2021), pp. (170-217).

Screened by

Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve tümevarımsal içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada ders kitabından 52, Nutuk'tan 337, öğretmenlerin görüşme sorularına verdiği cevaplardan 25 sayfalık ham veri elde edilmiştir. Veriler Word ortamına aktarılmış ve bu veriler ışığında 8. sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ile Nutuk'ta yer alan değerler ve bu iki kaynakta yer alan değerler ile ilgili öğretmen görüşleri ile ilgili bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular sonucunda Nutuk'ta 982, ders kitabında 573 değer tespit edilmiştir. Nitekim Nutuk'ta TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretim programında yer alan 21 değerden 20'si yer almaktadır. Her iki kaynakta da ilk iki sırayı alan değerler vatanseverlik ve bağımsızlıktır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin kazanımlar ve buna bağlı verilmesi gereken değerleri eşleştiremediği, değer kavramları konusunda eksik oldukları, sınav odaklı eğitime yöneldikleri, değerler eğimine yönelmek isteseler de gerek sınavın gerek ders saati azlığının buna imkân tanımadığı, derste en çok kullanılan yöntemin geleneksel yöntemlerden biri olan anlatım yöntemi olduğu ve farklı yöntem kullanan çok az sayıda öğretmenin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gerek 8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük konularının kazanımlarını büyük oranda içermesi gerek değerler açısından da zengin olması göz önünde bulundurulduğunda Nutuk'tan daha fazla yararlanılması gerektiği kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nutuk, Değer, Değerler Eğitimi, 8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı.

THE EVALUATION OF THE VALUES IN THE 8th GRADE HISTORY OF THE TR REVOLUTIONARY AND ATATURKISH COURSE BOOK AND THE NUTUK IN TERMS OF TEACHER'S OPINIONS

Abstract

The Turkish Revolution History and Kemalism course and values education and the views of teachers on this subject have not been adequately examined in the literature. The aim of this study is to evaluate the 8th Grade Turkish Revolution History and Kemalism textbook and the values in Nutuk in terms of teachers' views. In this study, content analysis and interview techniques from the scanning technique and qualitative research methods were used. As a data collection tool, Atatürk's Speech, the 8th grade Turkish Revolution History and Kemalism textbook of Nev Publishing, which was taught in the 2019-2020 academic year, and the opinions of teachers were used. The study group of the research consisted of 10 Social Studies Teachers working in public and private secondary schools in different provinces of Turkey. A semi-structured interview form was used to collect the research data. Descriptive analysis and inductive content analysis techniques were used to analyze the data. In the research, 52 pages of raw data were obtained from the textbook, 337 from the Nutuk, and 25 pages from the answers given by the teachers to the interview questions. The data were transferred to the Word environment and in the light of these data, findings related to the 8th Grade Turkish Revolution History and Kemalism textbook and the values in the Nutuk and the opinions of the teachers about the values in these two sources were obtained. As a result of these findings, 982 values were determined in Nutuk and 573 values in the textbook. As a matter of fact, Nutuk includes 20 of the 21 values included in the Turkish Revolution History and Kemalism curriculum. Values that take the first two places in both sources are patriotism and independence. The teachers who participated in the study could not match the achievements and the values that should be given, they were deficient in value concepts, they tended to exam-oriented education, although they wanted to incline to the values education, both the exam and the lack of course hours did not allow this, and the most used method in the lesson was the lecture

method, which is one of the traditional methods. It has been concluded that there are few teachers who use different methods. Considering that it contains the achievements of 8th grade Revolution History and Kemalism to a large extent and that it is rich in values, it has been concluded that Nutuk should be utilized as much as possible.

Keywords: The Speech (Nutuk), Value, Values Education, 8th Grade Revolution History and Kemalism textbook

1. Giriş

Toplumda büyük bir ahlaki değerler krizinin yaşandığı günümüzde, çözüm olarak değer temelli eğitim ortaya çıkmıştır. Değer temelli eğitim, öğrenciyi doğru tutum ve değerlerle dış dünyayla yüzleşmek üzere yetiştirmeyi amaçlar. Bazı insanlar, kişiliğin doğuştan geldiğini ve asla geliştirilemeyeceğini veya düzeltilemeyeceğini düşünürler. Ancak bu doğru değildir. Değer temelli bir okul ve öğretmen çocuğun kişiliğinde köklü değişiklikler yapabilir.¹

Martin Luther 1947 yılında yazmış olduğu bir makalesinde eğitimin amacından bahsetmiş ve bunu şöyle tanımlamıştır: “Zekânın yeterli olmadığını hatırlamalıyız. Zekâ artı karakter gerçek eğitimin amacı budur”² Ruskin'e göre eğitimin amacı, “Eğitimin doğasını değiştirmek ve sadece belirli bir miktarda bilgi sağlamak değildir eğitim, insanlara bilmediklerini bilmeyi öğretmek değil, onlara davranmadıkları gibi davranmayı öğretmek demektir” demiştir.³ Bunun anlamı, eğitimcilerin nihai amacının küçük çocukların zihinlerini beslemek olsa da, onlara sınıflarda pozitif değer sistemini öğretmek ve uygulamakla başlayan ve ardından toplumda kullanmaları amacıyla donatmaktan da sorumlu olmalarıdır. Bu süreç ilk olarak evde başlar ve okulda devam eder.

Burada iki kavram dikkat çekmektedir. Bunlardan biri eğitim bir diğeri de değerdir. Eğitimin yaygın olarak en çok kullanılan ve bilinen tanımı, kişide öğrenme yaşantıları yoluyla istendik davranışlar oluşturma sürecidir.⁴ Nelson Mandela “Eğitim dünyayı değiştirebileceğiniz en güçlü silahtır” der. Burada bahsedilen eğitim hem akademik anlamda hem de ahlaki anlamdadır. Bu nedenle okul, akademik bilgileri verirken, değerler eğitimini de aynı oranda vermek zorundadır.⁵

Peki değer nedir ve eğitimde önemli midir? Alan yazına bakıldığında değer pek çok Türk ve yabancı araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Değer Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre; “*Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık*”⁶ olarak, tanımlanırken Doğanay’a göre; “*Yaşamımızı etkileyen, yaşamda önem verdiğimiz düşünceler*”⁷ Ulusoy ve Dilmaç’a göre; “*İnsanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran ve insanların davranışlarına yön veren, inançlar bütünü*”⁸, Çankırılı’ya göre; “*Toplumunu oluşturan bireylere; iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin vb. uyulması ve uzak durulması*

¹ Mark. Freakly, Gilbert. Burgh, ve Lyne. Tilt-MacSporan, *Values Education in Schools: A Resource Book for Student Inquiry*, Camberwell, (Vic.: ACER Press, 2008).

² K.G. Collier, *The Social Purposes of Education: Personal and Social Values in Education*, (London and New York: Routledge, 2013).

³ Collier, *The Social Purposes of Education : Personal and Social Values in Education*, 2013.

⁴ Selâhattin Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme*. (Ankara: Yelken Tepe Yayınları, 1972).

⁵ Crain Soudien, *Nelson Mandela (Comparative and International Education: Diversity of Voices)*. Sense Publishers: (Rotterdam: 2017).

⁶ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*. (Türk Dil Kurumu Yayınları, 2014).

⁷ Ahmet Doğanay, *Değerler Eğitimi*. C. Öztürk (ed.) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Ankara: Pegeme Yayıncılık, 2006), 258.

⁸ Kadir Ulusoy ve Bülent Dilmaç, *Değerler Eğitimi*. (Ankara: Pegeme Akademi Yayıncılık, 2012), 6.

gereken, hareket tarzlarını belirleyen, zamana göre yenilenmesi ya da farklı yargılara bürünmesi gereken yol göstericiler”⁹ olarak tanımlanmaktadır. Tarhan ise değeri; “Toplumun geneli tarafından kabul edilen ortak kavramlardır. Bir anlamda, mutluluğun standartlar kümesidir. Standartları, evrensel doğrular şeklinde tanımlayabiliriz” ifadeleriyle tanımlar.¹⁰ Hökelekleli’ye göre ise değer “Neyin, hangi ve nasıl davranışların iyi, güzel, doğru ve kutsal; neyin, hangi ve nasıl davranışların da böyle olmadığına dair inanç ve kabullerimiz” dir.¹¹ İsmail Doğan’a göre; “Değerler davranışlarımıza rehberlik yapar, eylemlerimizi, yargılarımızı, anlık hedeflerimizi daha üst hedeflere taşıyarak nasıl olmamız, nasıl davranmamız gerektiğini bize bildirir.”¹²

Halstead ve Taylor’a göre değer; “Genel olarak davranışlara rehberlik eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı standartlar”¹³, Kuçuradi’ye göre: “Değer, yani bir şeyin değeri, kendisiyle aynı cinsten olan şeyler arasında özel yeridir. Buna göre bir şeyin değerliliği ve dereceleri - kendisiyle aynı cinsten olan şeyler arasındaki yerinden dolayı insanla olan özel ilgisi, insan için taşıdığı özel manadır”¹⁴ Hayes’e göre değer; “İnsana karşı tutumları belirleyen temel inançlar veya ilkelerdir. Neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair yargılara rehberlik ederler”. Okullarda değerler, uygulayıcıların neler yaptığının temel ifadeleridir. Eğitimin olduğu beş temel değer vardır. Öğrencilere kazandırılması gereken bu değerler: “manevi değerler, kültürel değerler, çevresel değerler, estetik değerler ve politik değerlerdir.”¹⁵

Değerler, insanların davranışlarını, düşüncelerini ve faaliyetlerini şekillendiren en yüksek unsurlardan biridir. Değerler davranışlarımıza rehberlik eder ve yol gösterir. Kişiliğimizi ve davranışlarımızı şekillendiren değerler, varlığı halinde toplumda barışın, yokluğu halinde şiddetin temelini oluşturur. Demokratik ve barışçıl bir toplum inşa etmek istiyorsak evrensel ve ulusal değerlerimizi yeni nesle aktarmalıyız Nitekim değerler eğitimi sayesinde, demokratik, hoşgörölü, şefkatli, çalışkan ve üretken bireyler yetiştirebilir, insanların kendilerine ve başkalarına saygı duymaları sağlanabilir.¹⁶

Değerler eğitimi, ayrıca bir öğrencinin genel karakterini yükseltme sürecidir, öğrencinin karakter, kişilik ve ruhsal gelişimini destekler. Bu nedenle değerler eğitimi öğrencinin dış dünyayla yüzleşmek için doğru tutum ve yaklaşımlarının oluşmasını sağlamaktadır. Değerler eğitimi aracılığı ile varılmak istenen amaçlar şöyle sıralanabilir;

- Değerleri tanıma, bilinçli bireyler yetiştirme,
- Öğrencilerin, ruhsal, zihinsel ve bedensel gelişimlerine katkıda bulunma,
- Beceri ve yeteneklerini geliştirme,
- Merak uyandırma, davranışa dönüştürme,
- Araştırma, keşfetme ve üretmeye yönlendirme.¹⁷

⁹ Ali Çankırılı, *Ailede ve Okulda Değerler Eğitimi*. (İstanbul: Zafer Yayınları, 2015), 11.

¹⁰ Nevzat Tarhan, *Güzel İnsan Modeli. Ailede, Toplumda, Siyasette Değerler Psikolojisi*. (İstanbul: Timaş Yayınları, 2012), 20.

¹¹ Hayati Hökelekleli, *Değerler Odaklı Eğitim*. (Değerler Eğitimi Merkezi Bülteni, 2006), 1, 50.

¹² İsmail Doğan, *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*. (Ankara: Pegema Yayınları, 2004).

¹³ J.Mark Halstead, ve Monika J. Taylor, Learning and teaching about values a revlew of recent research. *Cambridge Journal of Education*, (2000): 169.

¹⁴ İoanna Kuçuradi, *İnsan ve Değerleri (Değer Problemi)*. (İstanbul: Yankı Yayınları, 1971), 58-59.

¹⁵ Denis Hayes, *Promary Education, The Key Concepts*. (London: Routledge, 2006), 170.

¹⁶ Kadir Ulusoy ve Refik Turan (Edt.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. (Ankara: Pegeme Akademi Yayıncılık, 2019), 273.

¹⁷ Ahmet Çağlayan, *Ahlak Pusulası Ahlak ve Değerler Eğitimi*. (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2013), 96-97.

Toplumda yaşanan ve yaşanabilecek sorunların ortadan kaldırılması için o toplumdaki bireylerin, sahip olmaları gereken değerleri kazanmaları gerekmektedir. Bireylere verilecek olan değer eğitimi, bireylerin mutluluğu, toplumsal huzur, güven, toplumlar arası olumlu ilişkiler, barış ve genel olarak insanlık için daha iyi bir geleceğin oluşturulmasına katkı sağlayabilir. Bu noktada sosyal bilgiler eğitiminde değerler, hem amaç hem de araç olmak bakımından büyük önem taşımaktadır.¹⁸ Geçmişte olduğu gibi bugün de dersin amaçlarına baktığımızda değerler eğitimi hep yer almaktadır. Geçmişten bugüne sosyal bilgiler müfredatı içindeki tarih konularının temel amaçlarından biri, içinde yaşanan toplumun ve insanlığın geçmişten bugüne geçirdiği süreçleri, olayları ve yaşadığı deneyimleri yeni nesle aktarmaktır. İnsanların geçmişteki eylem ve faaliyetlerinde onların inanç ve değerleri önemli rol oynamıştır. Bu sebeple değerler dikkate alınmadan sağlıklı bir biçimde tarihsel olay ve eylemleri araştıramaz ve öğretemeyiz. Günümüzde sağlıklı bireyler yetiştirmek için hem sosyal bilgiler hem tarih dersleri değer eğitimi destekleyecek şekilde yapılandırılmalıdır.¹⁹ Bunlardan tarih derslerinin sadece zihinsel becerileri geliştirmesi gerektiğini iddia eden bilim insanlarına karşın, değer eğitimi destekleyecek bir şekilde yapılması gerektiğini savunan bilim insanları da bulunmaktadır.²⁰ Tarih dersinde öğrenciler yalnızca müfredat konularını öğrenmekle kalmayıp aynı zamanda farkındalıklarını da arttırmalıdır.

İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi 12 Eylül 1980 darbesinden sonra programa konulmuş ve Eylül 1983'ten itibaren adı TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi olarak belirlenmiştir. 1985 yılında Talim ve Terbiye Kurulu tarafından Sosyal Bilgiler dersi kaldırılmış yerine Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri konulmuş 8. sınıflarda ise TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi programda yer almaya başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir.²¹ Değerler ve değerler eğitimi Sosyal Bilgiler dersi için 2005 yılında hazırlanan öğretim programında, TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi için 2006 yılında hazırlanan öğretim programında yer almıştır.²² MEB tarafından hazırlanan 2006'da TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan ünite, beceri ve değerler ile 2018 yılı öğretim programında yer alan değerler aşağıda (Tablo 1) yer almaktadır. 2006'da hazırlanan TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretim programında sorumluluk, vatanseverlik, dayanışma, özgürlük, bağımsızlık, özgüven, çağdaşlaşma, çalışkanlık, barış, Türk büyüklerine saygı ve duyarlılık değerleri yer alırken, 2018 öğretim programında bu 11 değere, 10 değer daha eklenerek toplam 21 değer (Tablo 2) kazandırılması amaçlanmıştır. 2018 yılı öğretim programında Türk büyüklerine saygı değeri, saygı ifadesi ile çağdaşlaşma değeri ise bilimsellik ifadesi ile değiştirilmiştir.²³ 2006 yılında gerek öğretim programında gerek öğretmen kılavuz kitaplarında ünite adı, beceri ve değer eşleştirmesi yapılmış, öğretmenin hangi üniteye hangi beceri ve değeri vereceği konusunda bilgilendirilmiştir. 2018 yılında yenilenen öğretim programında değer eğitimi sadece değerler başlığı altında yer almış herhangi bir ünite eşleştirmesine gidilmemiştir. İki programın kazanım ve kazanım sayıları açısından farklılıklar oluşturması verilecek değer ve becerilerin de değişmesine neden olmuştur.

¹⁸ Mustafa. Safran, *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri*, (İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, 2011), 131.

¹⁹ Kadir Ulusoy ve Refik Turan (Edt.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*, 275.

²⁰ Rob Philips, *Reflective Teaching Of History 11-18*. (London: Continuum, 2002), 24.

²¹ Selçuk Şimşek (Edt.), *Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenleri İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Ankara: Anı Yayıncılık, 2020), 14-15.

²² MEB, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*. (Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü, 2005); MEB, *İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programı (8. Sınıf)*. (Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2006).

²³ Selçuk Şimşek (Edt.), *Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenleri İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi*, 14-18.

1-5 Kasım 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilen 18. Milli Eğitim Şurası'nda da “Eğitimde 2023 Vizyonu” kapsamında “Değerler Eğitimi” ele alınmıştır.²⁴

Tablo 1. 2006 yılı İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan değerler

Ünite No	Ünite Adı	Beceriler	Değerler
1	Bir Kahraman Doğuyor	Zaman ve kronolojiyi algılama	Sorumluluk
2	Milli Uyanış: Yurdumuzun işgaline tepkiler	İletişim	Vatanseverlik
3	Ya istiklal Ya Ölüm	Karar verme	Dayanışma, özgürlük ve bağımsızlık
4	Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar	Değişim ve sürekliliği algılama	Özgüven, sorumluluk, çağdaşlaşma
5	Atatürkçülük	Sosyal katılım	Çalışkanlık
6	Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ve Atatürk'ün Ölümü	Çıkarımda bulunma	Barış, Türk büyüklerine saygı
7	Atatürk'ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası	Bilgi teknolojilerini kullanma	Duyarlılık

(MEB, 2006: 1-7)

Tablo 2. 2018 yılı İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan değerler

Adalet	Dürüstlük	Eşitlik
Çalışkanlık	Tasarruf	Yardımseverlik
Bağımsızlık	Duyarlılık	Barış
Özgürlük	Sorumluluk	Dostluk
Vatanseverlik	Bilimsellik	Özdenetim
Saygı	Dayanışma	Sabır
Sevgi	Estetik	Aile birliğine önem verme

(MEB, 2018: 4)

TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan değerlerin öğrenciye aktarılması ve öğrencilerde kalıcı hale gelmesi için değerler eğitimi yaklaşımları ve farklı etkinlik örnekleri ile öğrencilerin aktif katılımı sağlanarak istenen başarıya ulaşılması hedeflenmelidir. Nitekim değerler eğitiminde 4 temel yaklaşım vardır. Bunlar; *değerleri telkin etmek (aşılıp), değerleri açıklamak (belirginleştirmek), ahlaki muhakeme ve değer analizidir*. Değerleri *telkin etmek (aşılıp)*, empoze ile öğretmenin neyin iyi neyin kötü olduğunu ifade ederek özünde dikte olan bir yaklaşımdır. Öğretmen merkezli olan bu yaklaşım amaca ulaşmada en etkisiz olandır. *Değer açıklama (belirginleştirme)*, kişinin duygularının, inançlarının, önceliklerinin ve değerlerinin farkına varmasına yoğunlaşır. Telkin etme yaklaşımının aksine birey tüm kararları kendisi alır ve bu kararların sorumluluklarını üstlenir. Öğretmenler bu yaklaşımda sadece öğrencilerin farkına varmaları konusunda yardımcı olur. Bu yaklaşım üç adımdan oluşur. Bunlar seçme, ödüllendirme ve harekete geçmedir. Değer açıklama (belirginleştirme) yaklaşımı ortaokul öğrencilerine rahatlıkla uygulanabilir. Çünkü önemli olan

²⁴ MEB, 18. Milli Eğitim Şurası. (2010). <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>. (Erişim Tarihi: 05.08.2021)

öğrencilerin kendi değerleri ve değerlerle ilgili farkındalıklarını sağlamaktır. Ortaokulda öğrenciler soyut düşünme becerisi açısından gelişimlerinin başlarında olduklarından bu yöntem her değer için kullanılabilir.²⁵ *Ahlaki muhakeme*, öğrenciler tarafından okulda ikilem temelli tartışmalar yoluyla incelenip değerlendirilebilen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım Kohlberg'in ahlaki ikilemlerine dayanarak sınıf ortamında değer öğretiminin yapılmasıdır. Öğretmen bunu yaparken, her öğrenciyi ahlaki ikilemle karşılaştırır ve diğer öğrencilerin verilen örnek olayla ilgili söylediklerini duyma fırsatı verir. Öğrencilere verilen ikilem üzerinden akli yürütmesi sonucunda bir üst düzey ahlaki gelişim seviyesine ulaşılır. Bu yaklaşımda öğretmenin rolü, öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardım etmektir. Ahlaki muhakeme yaklaşımı ortaokul öğrencilerine rahatlıkla uygulanabilmektedir. Uygulamada öğrencinin düzeyine, konuya, değere ve amaca uygun ahlaki ikilemler oluşturulmasına dikkat edilmelidir.²⁶ Değer eğitiminin faydalı olmasını sağlayan ahlaki ikilemlerin niteliğidir. *Değer analizi*, öğrencilerin değerlerle ilgili karşılaşılan sorunlar hakkında karar verebilmeleri için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır. Başka bir deyişle bu yaklaşımın temel amacı, değer içeren soru ya da sorunları, mümkün olduğunca duyguları katmadan akıl yürütmeye dayalı inceleyerek karara varmadır.²⁷ Değer analizi yaklaşımı değer açıklama yaklaşımının bir üst aşaması olarak da açıklanabilir. Daha önce öğrencilerin bilmediği değerler üzerinde önce değer açıklama yaklaşımı daha sonra değer analizi yaklaşımı uygulanabilir, öğrencilerin bildikleri değerler konusunda ise doğrudan değer analizi yaklaşımı üzerinden değer eğitimi yapılabilir. Değer analizi üst düzey bilişsel yani soyut düşünme becerisini gerektirdiğinden daha çok liselerde uygulanabilir niteliktedir.²⁸ Değerlerin aktarılmasında sınıf içi veya dışında yapılan etkinliklerinde rolü büyüktür. Bu etkinliklerde öğrencinin aktif ve öğretmenin sadece ihtiyaç halinde destek olması beklenir. Aşağıda TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde değerleri verirken uygulanabilecek etkinlik örnekleri yer almaktadır.

1. Değer eğitiminde kronoloji ve sıralamanın kullanılması,
2. Değer eğitiminde sorulara dayalı etkinlikler,
3. Değer eğitiminde doküman analizine dayalı etkinlikler,
4. Değer eğitiminde sözlü tarih öğretimine dayalı etkinlikler,
5. Değer eğitiminde mülakata dayalı etkinlikler,
6. Değer eğitiminde drama ve rol oynamaya dayalı etkinlikler,
7. Değer eğitiminde hikâye ve öykü kullanmaya dayalı etkinlikler,
8. Değer eğitiminde müze ve tarihi mekân kullanımına dayalı etkinlikler,
9. Değer eğitiminde empati kullanımı.²⁹

TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı özel amaçlarında değer ifadeleri doğrudan ya da dolaylı şekilde yer almaktadır.³⁰

²⁵ Erkan Yeşiltaş, *Karakter ve Değerler Eğitimi*, (2014). (<http://blog.erkanyesiltas.com/wp-content/uploads/notlar/kvde.pdf>) (Erişim Tarihi:27 Haziran 2020), 91-94.

²⁶ Ahmet Doğanay, *Değerler Eğitimi*. C. Öztürk (ed.) Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, 258.

²⁷ Hasan Bacanlı, *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2006).

²⁸ Mustafa Safran, *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri*, 133.

²⁹ Kadir Ulusoy ve Refik Turan (Edt.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*, 276-280.

³⁰ MEB, *İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programı (8. Sınıf)*. (Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2018), 8.

1. Vatani ve milletini seven bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak haklarını anlar ve kullanır, vatanına karşı görevlerini yerine getirir, milli bilinç, milli karakter sahibi, manevi ve evrensel değerleri benimseyen vatandaşlar olarak yetişir (**Vatanseverlik, tüm değerler**),
2. Türkiye'nin sosyal, kültürel ve ekonomik olarak gelişmesinde Atatürk ilke ve devrimlerinin önemini anlayarak, bu ilke ve devrimlerin esas aldığı değerlere göre yaşama ve yaşatmaya istekli olmaları (**Tüm değerler**),
3. Bugünün sorunlarına mantıklı bir şekilde çözüm üreterek, geleceğe hazırlanabilmeleri için bilgi, beceri, değer ve tutumlar edinmeyi hedefler (**Tüm değerler**),
4. Ulusal mücadele örneğinden yola çıkarak her türlü güçlük karşısında Türk halkının milli birlik ve beraberlik duyguları içinde, özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik 37 duygularıyla her zorluğun üstesinden gelinebileceğini anlamaları (**Dayanışma, özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik**).

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda bu çalışmanın temel amacı, 8. Sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ile Nutuk'ta yer alan değerlerin öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda, 8. sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ile Nutuk'ta yer alan değerler nelerdir ve bu açıdan öğretmen görüşleri nelerdir? soruları bu çalışmanın problemi oluşturmaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerden aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Değer kavramını birkaç cümle ile tanımlar mısınız?
2. Okulunuzda değerler eğitime yönelik hangi faaliyetler yapılmaktadır?
3. Kişisel olarak değerler eğitime yönelik hangi faaliyetleri yapıyorsunuz?
4. Ders anlatımı sırasında ders kitabı haricinde kazanımları verirken Nutuk'ta yer alan metinlere ve anlatımlara yer veriyor musunuz?
5. Nutuk'un geneline baktığınızda içeriğinde en çok hangi değerlere yer verildiğini düşünüyorsunuz?
6. Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğini düşünüyorsunuz? Verilen değerleri yeterli buluyor musunuz? Eksikler nelerdir?
7. Bir Kahraman Doğuyor ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde duruyorsunuz? Değerleri nasıl veriyorsunuz ve hangi yöntemi kullanıyorsunuz?
8. Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk'ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlatıyorsunuz? Hangi değerler ile eşleştiriyorsunuz?
9. Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğini düşünüyorsunuz? Verilen değerleri yeterli buluyor musunuz? Eksikler nelerdir?
10. Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde duruyorsunuz? Değerleri nasıl veriyorsunuz ve hangi yöntemi kullanıyorsunuz?

11. Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk' ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlatıyorsunuz? Hangi değerler ile eşleştiriyorsunuz?
12. Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğini düşünüyorsunuz? Verilen değerleri yeterli buluyor musunuz? Eksikler nelerdir?
13. Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde duruyorsunuz? Değerleri nasıl veriyorsunuz ve hangi yöntemi kullanıyorsunuz?
14. Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk' ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlatıyorsunuz? Hangi değerler ile eşleştiriyorsunuz?
15. Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde kazanımlar kapsamında kitabında hangi değerlerin verildiğini düşünüyorsunuz? Verilen değerleri yeterli buluyor musunuz? Eksikler nelerdir?
16. Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde duruyorsunuz? Değerleri nasıl veriyorsunuz ve hangi yöntemi kullanıyorsunuz?
17. Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk' ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlatıyorsunuz? Hangi değerler ile eşleştiriyorsunuz?
18. Demokratikleşme Çabaları ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğini düşünüyorsunuz? Verilen değerleri yeterli buluyor musunuz? Eksikler nelerdir?
19. Demokratikleşme Çabaları ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde duruyorsunuz? Değerleri nasıl veriyorsunuz ve hangi yöntemi kullanıyorsunuz?
20. Demokratikleşme Çabaları ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk'ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlatıyorsunuz? Hangi değerler ile eşleştiriyorsunuz?
21. Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğini düşünüyorsunuz? Verilen değerleri yeterli buluyor musunuz? Eksikler nelerdir?
22. Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde duruyorsunuz? Değerleri nasıl veriyorsunuz ve hangi yöntemi kullanıyorsunuz?
23. Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk' ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlatıyorsunuz? Hangi değerler ile eşleştiriyorsunuz?
24. Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğini düşünüyorsunuz? Verilen değerleri yeterli buluyor musunuz? Eksikler nelerdir?
25. Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde duruyorsunuz? Değerleri nasıl veriyorsunuz ve hangi yöntemi kullanıyorsunuz?

26. Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutukta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlatıyorsunuz? Hangi değerler ile eşleştiriyorsunuz?
27. 8. sınıf öğrencilerine verilen değerler öğrencide istendik davranışa dönüşüyor mu? Dönüşüyor ise kullandığınız farklı bir yöntem var mı? Dönüşmüyor ise sebepleri neler? Açıklar mısınız?
28. 8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının dışında öğrenciye değerlerin kazandırılması konusunda farklı kaynaklardan yararlanıyor musunuz? Hangileri ve neden bu kaynakları tercih ettiğinizi açıkla mısınız?

2. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden tarama, içerik analizi ve görüşme tekniklerine başvurulmuştur.³¹ Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin farklı illerinde kamu ve özel okullarda görev yapan toplam 10 Sosyal Bilgiler Öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubu "amaçlı örneklem" türlerinden "maksimum çeşitlilik" tekniği ile belirlenmiştir.³² Bu amaçla farklı illerdeki okullarda, farklı hizmet yıllarına sahip öğretmenlere ulaşılmış (Tablo 3) ve imzalı bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formu alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları ile veriler toplanmış, araştırmada görev alan gönüllü öğretmenler ile çevrim içi görüşme yapılmış ve düşüncelerini rahat ve doğru bir biçimde ifade etmeleri sağlanmıştır. Görüşme esnasında notlar alınmış, toplanan veriler çözümlenmiş ve analiz edilmiştir.

Tablo 3: Katılımcılara ait bilgiler

Kodu	Cinsiyeti	Mezun Olunan Üniversite	Kıdem Yılı
Ö1	Erkek	Anadolu Üni.	16
Ö2	Kadın	Niğde Üni.	9
Ö3	Erkek	19 Mayıs Üni.	12
Ö4	Erkek	Abant İzzet Baysal Üni.	7
Ö5	Kadın	Anadolu Üni.	13
Ö6	Erkek	Sakarya Üni.	2
Ö7	Erkek	Selçuk Üni.	22
Ö8	Erkek	Balıkesir Üni.	13
Ö9	Kadın	19 Mayıs Üni.	8
Ö10	Kadın	Afyon Kocatepe Üni.	15

Verilerden elde edilen temalar

1. Değer kavramının tanımı (1. soru)
2. Okul yönetiminin ve bireysel olarak öğretmenlerin yaptığı değerler eğitimi faaliyetleri (2. ve 3. sorular)
3. Ders kitabı haricinde derste Nutuk'tan yararlanılması (4. soru)
4. Nutuk'un geneline bakıldığında içeriğinde yer aldığı düşünülen değerler (5. soru)

³¹ Ali Yıldırım, ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Ankara: Seçkin Yayınları, 2013).

³² J.Amos Hatch, *Doing Qualitative Research in Education Settings*, (New York: State University of New York Press, 2002).

5. TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan 7 ünite de değerlerin dağılımı (6., 9., 12., 15., 18., 21. ve 24. soru)

6. TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini anlatırken 7 ünite içerisinde üzerinde durdukları değerler (7., 10., 13., 16., 19., 22. ve 25. sorular)

7. Değerlerin öğretimi sırasında kullandıkları yöntem ve teknikler

8. TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan 7 ünite de konular ile Nutuk'ta yer alan konuların bağdaştırılması ve eşleştirdikleri değerler (8., 11., 14., 17., 20., 23. ve 26. sorular)

9. Verilen değerlerin istedik davranışa dönüşüp dönüşmediği (27. soru)

10. Değerleri verirken ders kitabı haricinde farklı kaynak kullanımı (28. soru).

3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde bulgular temaların başlıkları altında sunulmuştur.

1.Tema: Değer kavramının tanımı

Bu tema altında katılımcıların değeri nasıl tanımladıkları sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri yanıtlar incelendiğinde değer kavramının tanımı 6 farklı şekilde kategorize edilmiştir. Sosyal Bilimler Öğretmenleri değeri tanımlarken “Çoğunluğu tarafından doğru olduğuna ve gerekli görüldüğüne inanılan ortak düşünce, genel kanı (f:3), “İnsanı insan yapan özellikler (f:2), Önem verdiği maddi ve manevi kavramlar (f:2), Karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudret ve güç (f:1), Yaşadığı toplumda şekillenen, hayata dair yargılar (f:1), Yol gösteren- toplum tarafından da önemsenen öznel yargılar (f:1) kategorilerinde bir araya gelmiştir. Aşağıda 10 katılımcının yanıtları doğrultusunda oluşturulan kategoriler ve bu soruya verdikleri yanıtlar bulunmaktadır.

1. Kategori: Çoğunluğu tarafından doğru olduğuna ve gerekli görüldüğüne inanılan ortak düşünce, genel kanı

(Ö3) Toplumda kendiliğinden gelişen ve insanlar da genel kanı olarak görülen düşünce biçimidir.

(Ö4) Değer; toplumun kendi varlığını, birlik bilincini, işleyiş ve devamlılığını sağlamak için toplumdaki insanların çoğunluğu tarafından doğru olduğuna ve gerekli görüldüğüne inanılan ortak düşünce, duygu, amaç ve temel ahlaki ilkelerin bütünüdür.

(Ö6) Bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatini yansıtan temel ahlaki ilke ve inançlardır.

2. Kategori: İnsanı insan yapan özellikler

(Ö5) Değer kavramı güncel hayatta, genel anlamda bir şeyin değdiği karşılık, kıymet vb. Tanımlarla daha yüzeysel anlamlar çağırırsa da bir eğitimci, daha da özeli bir Sosyal Bilimler Öğretmeni olarak bende oluşturduğu izlenim; insanı insan yapan tüm özellikler diyebilirim. Özsaygıdan, empatiye, vatanseverlikten, çevreye gösterilen duyarlılığa onlarca güzel vasfı barındırmak insan olmanın en temel düsturudur bence ve insan değerlere verdiği önem, onlara gösterdiği bağlılık nispetinde kendine, topluma ve insanlığa faydalar sunacaktır.

(Ö10) Değer soyut veya somut olarak yaşamsal süreçte hayatımıza kattıklarımız ve sahip olduğuk da insana anlam katan her şey.

3. Kategori: Önem verdiği maddi ve manevi kavramlar

(Ö7) Değer, bir toplumun sahip olduğu ve önem verdiği maddi ve manevi kavramlar bütünüdür. Sevgi, barış, misafirperverlik gibi...

(Ö8) Değer, kıymet verdiğimiz şey demektir. Varlığıyla bizi mutlu eden, yokluğunda buruk kaldığımız ve sürekliliğini istediğimiz şeylerdir.

4. Kategori: Karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudret ve güç

(Ö1) Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

5. Kategori: Yaşadığı toplumda şekillenen, hayata dair yargılar

(Ö2) Kişilerin yaşadığı toplumda, kültürle birlikte yoğrulan hayata dair yargıları, bakış açısı ve yaşam tarzıdır. Kişilerin değerleri yaşadığı toplumla şekillenir.

6. Kategori: Yol gösteren- toplum tarafından da önemsenen öznel yargılar

(Ö9) İnsanlara yapıp ettiklerinde yol gösteren ve toplum tarafından da önemsenen bazı öznel yargılardır.

2. Tema: Okul yönetiminin ve bireysel olarak öğretmenlerin yaptığı değerler eğitimi faaliyetleri

Bu tema altında iki sorunun yanıtı yer almaktadır. Bunlar okul yönetimi tarafından değerler eğitimine yönelik herhangi bir faaliyet yapıp yapılmadığı ile kişisel olarak değerler eğitimine yönelik herhangi bir faaliyet yapıp yapılmadığıdır. 10 katılımcıdan 9'u okullarında okul yönetimi tarafından değerler eğitimine yönelik faaliyetlerin düzenlendiğini ve öğrencilerin de buna katıldıklarını belirtmiş, 1 katılımcı ise okulunda herhangi bir faaliyetin yapılmadığını belirtmiştir. Kişisel olarak ise 10 katılımcı da gerek sınıflarında gerek öğrencileri ile değerler eğitimine yönelik faaliyet gerçekleştirdiklerini belirtmiştir. 9 katılımcıdan 3'ü çalışmaların her ay yapıldığını, 2'si çalışmaların belirli gün ve haftalarla ilişkilendirildiğini belirtmiştir. Kişisel olarak değerler eğitimine yönelik faaliyet yapan katılımcıların cevaplarından hareketle 10 katılımcıdan 4'ü ders anlatımı sırasında, 4'ü drama yöntemiyle, 3'ü izlettiği filmler aracılığıyla değerleri öğrencilere aktardığını belirtmiştir. Kurumsal ve kişisel olarak yapılan bu faaliyetlerin neler olduğu (Tablo 4) ve katılımcıların verdiği yanıtlar aşağıda yer almaktadır.

Okul Yönetimi Tarafından Değerler Eğitimine Yönelik Faaliyetlerin Yapılması

Okullarında değerler eğitimine yönelik faaliyet yapılan öğretmenler: Ö2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve okulunda değerler eğitimine yönelik faaliyet yapılmayan öğretmen sadece Ö1'dir.

(Ö1) Okulumuzda değerler eğitimine yönelik herhangi bir faaliyet yapılmamaktadır.

(Ö2) Okulumuzda değerler eğitimi her ay düzenli olarak yapılmaktadır. Belirlenen değerler kavramları okulumuzdaki öğretmenlerimize gönüllülük esasına göre planlı olarak dağıtılmaktadır. Değerler eğitimine uygun öğrencilerimizle birlikte pankart, afiş, gezi-gözlem, işbirlikçi çalışma vb. yöntemleri uygulanarak, vatan ve millet sevgisi, selamlaşma, dayanışma, hoşgörü, farklılıklara saygı, yardımlaşma, kurallara uyma, maddi ve manevi değerlere saygı vb. alanlara uygun bayrak sevgisini gösteren şiir yarışması, yemeğini paylaşma, sabah

günaydınlaşma, maddi durumu kötü olan öğrenci arkadaşına maddi ve manevi yardım, cami ziyareti, ağaçlandırma vb. faaliyetler yapılmıştır.

(Ö3) *Yardımlaşma, dayanışma, sorumluluk, saygı ve sevgi, azim ve kararlılık, hoşgörü ve birlikte yaşama kültürü, planlı olma, görev bilinci, temizlik vb. değerler ile ilgili resim, kompozisyon, topluma hizmet çalışmaları gibi faaliyetler düzenli olarak yapılmaktadır.*

(Ö4) *Değerler eğitimine yönelik belirlenen kavramlar üzerine yapılan konferans, sunum, rehberlik faaliyetleri ve pano çalışmaları.*

(Ö5) *Pandemi süreci dolayısıyla bitirdiğim eğitim-öğretim yılında çoğunlukla ilk dönem itibarıyla değerler okulumuzda da yaşatılmaya çalışıldı, bunlar; belirli gün ve haftalarla da ilişkili olarak; vatan, millet, bayrak sevgisi, çevreye duyarlılık, doğaya saygı, empati gibi değerlerdi.*

(Ö6) *Okulumuzda bu kapsamda öğrencilerde farkındalık oluşturma ve dikkat çekme adına pano çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca idarenin yönlendirmesiyle belli aralıklarla ders öğretmeni kendi dersinin ilk on dakikasında verilmesi gereken değer üzerine bilgilendirme yapılmaktadır*

(Ö7) *Genellikle her ay bir değerle ilgili çalışmalar yapılıyor. Verilmek istenen değerler ilgili yazılar, sözler okul panosunda sergileniyor. Derslerde ilgili değerle ilgili konuşmalar ve etkinlikler yapılıyor.*

(Ö8) *Okulumuzda ulusal ve evrensel değerler konusunda faaliyetler yapılmaktadır. Bu faaliyetler de daha çok belirli gün ve haftalarda yapılmaktadır. Milli ve dini bayramlarımızı kutlama, tarihi kahramanlarımızı anma gibi etkinlikleri belirli gün ve haftalarda yapmaktayız.*

(Ö9) *Eşitlik, adalet, yardımseverlik, hoşgörü, sevgi, saygı gibi değerlerle ilgili resim, kompozisyon, toplum hizmeti çalışmaları yapılmakta.*

(Ö10) *Okulumuzda değerler kulübü bulunmakta. Bu kulübün yapmış olduğu aylık etkinlikler var. Bu etkinlikler seçilen her bir değer üzerinden resim, kompozisyon, karikatür yarışması yapılıyor. Bir de her ay belirlenen değer ile ilgili tüm öğrencilerin görebileceği bir yere pano hazırlanıyor. Yine o ay belirlenen değer ile ilgili tüm branş öğretmenleri girdikleri sınıflarda derslerinin 5 dakikasını bu değere ayırıp farkındalık oluşturmaya çalışıyoruz.*

Kişisel olarak değerler eğitimine yönelik faaliyetlerin yapılması

Okullarında değerler eğitimine yönelik faaliyet yapılan öğretmenler: Ö 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve okullarında değerler eğitimine yönelik faaliyet yapılmayan öğretmen yoktur.

(Ö1) *Özellikle 15 Temmuz, 23 Nisan, 19 Mayıs, 29 Ekim, 30 Ağustos, 10 Kasım gibi özel günlerde duyarlılığı artırıcı konuşmalar, videolar, filmler izletiyor, "Atatürk'e mektup yarışması" gibi özel etkinlikler yapıyorum.*

(Ö2) *Öğrencilerimde değerler eğitimine yönelik özellikle yaratıcı drama faaliyetini uygulamaktayım. Öğrencilere empati, hoşgörü, farklılıklara saygının yerleşmesinde oldukça etkili olduğunu düşünüyorum. Bunun yanında maddi ve manevi değerlerin yerleşmesi için film izleme faaliyetini kullanıyorum.*

(Ö3) *Kişisel olarak değerler eğitimi kapsamında dayanışma üzerine çalışmalar yaptım. Pano hazırlayarak öğrencilerimizin dayanışma ile ilgili bilgilerini geliştirip dayanışmanın önemini kavratmaya çalıştım. Okulumuzda LÖSEV için kumbara oluşturup başta öğretmenlerimiz olmak üzere öğrencilerimizle birlikte yardım kampanyası yaptık.*

(Ö4) Belirlenen değerler kavramları ile alakalı hikâyeler, dramalar, rehberlik faaliyeti ve pano çalışmaları.

(Ö5) Branşımız neredeyse tüm değerlerin birleşme noktası olduğundan hemen her seviye, şube ve derste bazen kazanımla ilişkili olarak bazen de o gün sınıfta/okulda yaşanmış bir olaydan yola çıkarak, öğrencilerimize sıklıkla değerlerle ilgili eğitim verme gayreti içerisindeyim. Bunlar yine genellikle; arkadaşlarına sevgi ve saygı, bir arada yaşama kültürü, sorumluluk, temizlik, farklılıklara saygı, empati, iyilik ve yardımlaşma gibi değerler olmaktadır. Bu değerleri kazandırmak adına; genel olarak anlatım, bazen bir örnek olay, canlandırma, ya da tarihten bir anekdotla çalışmalar yapıyorum.

(Ö6) Dersimizin içerisinde yer alan yazı, deneme, ferman ve kaynak kitapları kullanarak öğrencilere değerler hakkında bilgiler vermekteyiz. Olayların içindeki kahramanlar, kahramanların başından geçen olaylar, olayların ne gibi sonuçlar doğurduğu öğrencilerin empati kurması sağlanarak verilmektedir. En çok kullandığımız faaliyet ise bu yönde soru cevap ve dramadır.

(Ö7) Ders saatimizden dolayı özel bir faaliyet yapamıyorum. Ancak özellikle vermek istediğim değeri, konularımızla ilişkilendirerek ve örneklerle pekiştirerek vermeye çalışıyorum.

(Ö8) Kişisel olarak en fazla önem verdiğim değer 'Vatan'dır. Vatan sevgisini en yüce değer olarak görürüm. Derslerimde vatan sevgisi üzerine, vatanın önemi üzerine, konuşmalar yaparım. Evrensel değerlerle ilgili de (sevgi, saygı, adalet) etkileyici videolar izlettirim.

(Ö9) Belirlenen değer ile ilgili okul panolarına resimler ve bilgilendirici yazılar koyup öğrencilere şiir ve kompozisyonlar yazdırdım.

(Ö10) Sosyal bilgiler öğretmeni olarak dersimizin müfredatı da değerler eğitimi vermek için çok uygun olmakta. Bu sebeple derslerimde sıklıkla hak-adalet-anlayış-empati-saygı-sevgi vb. konulara değiniyorum.

Tablo 4: Yapılan faaliyetler

Okullarda yapılan değerler eğitimine yönelik faaliyetler	Kişi sayısı	Kişisel olarak değerler eğitimine yönelik faaliyetler	Kişi sayısı
Pano çalışmaları	3	Sınıf içinde değer panosu hazırlama	3
Resim yarışmaları	3	Atatürk'e mektup yarışması	1
Kompozisyon yarışmaları	3	LÖSEV için kumbara oluşturup yardım kampanyası düzenleme	1
Konferans - Sunum	3		
Toplum hizmeti çalışmaları	2		
Bayrak sevgisini gösteren şiir yarışması	1		
Yemeğini paylaşma	1		
Sabah Günaydınlaşma	1		
Maddi durumu kötü olan öğrenci arkadaşına maddi ve manevi yardım	1		
Cami ziyareti	1		
Ağaçlandırma	1		
Rehberlik faaliyetleri	1		
Milli ve dini bayramlarımızı kutlama	1		
Tarihi kahramanlarımızı anma	1		
Karikatür yarışması	1		

3. Tema: Ders kitabı haricinde derste Nutuk'tan yararlanılması

Bu tema altında katılımcıların ders kitabı haricinde Nutuk'tan yararlanıp yararlanmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların yanıtlarından hareketle katılımcıların tamamının derste Nutuk'tan metinlere

yer verdiği görülmüştür. Katılımcılar konu ile ilgili olan kısımlar ile Nutuk'ta yer alan bölümleri eşleştirmekte, öğrenciye Nutuk'ta yer alan metinlerden okuyarak dersin anlatımını gerçekleştirmektedir. Aşağıda 10 katılımcının bu soruya verdikleri yanıtlar şöyledir:

(Ö1) Evet, Bu kapsamda Nutuk referans metinlerden biri oluyor.

(Ö2) Özellikle 8. sınıflarda yer veriyorum. Fakat sınav hazırlığı olduğu için sınava yönelik çalışmalarım daha fazladır.

(Ö3) TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde konu ile ilgili olarak Nutuk'tan tabii ki yer veriyoruz. Nutuk Milli Mücadele'yi doğrudan öğrenebileceğimiz en önemli kaynak olduğu için derslerimizde yer vermekteyiz.

(Ö4) Özellikle 8. sınıflar olmak üzere ilköğretim basamağının diğer bölümlerinde sık sık yer veriyorum. Böylece hem dönemin hem konunun daha iyi kavrandığını ve anlaşıldığını düşünüyorum.

(Ö5) Özellikle 8.sınıflarımızda Nutuk o dönemi anlatan diğer bazı kitaplarla birlikte sık sık andığım ve öğrencilerime de aktardığım kaynaklardan. Konu ile ilgili uygun bir metin ya da cümle varsa mümkün olduğunca Nutuk'a da yer vererek derslerimi işliyorum.

(Ö6) Evet, zaman buldukça yer vermeye çalışıyoruz. Konumuzla ilgili olan ve Nutukta bahsi geçen kısımlardan bir bölüm seçerek sınıfta okuyoruz. Sonrasında karşılıklı öğrencilerle yorumluyoruz.

(Ö7) Özellikle TC İnkılap Tarihi dersinde konuları işlerken, Nutuk'ta yer alan metinlerden yararlanmaya ve onlarla ilişkilendirmeye çalışıyorum.

(Ö8) Nutuk, konularımız itibariyle 8. sınıflarda yararlandığımız bir kaynak. Milli Mücadelemizin lideri Mustafa Kemal Atatürk olduğundan dolayı, olayları onun diliyle görmek değerlendirmek daha faydalı sonuçlar veriyor. Örneğin; kendisini Anadolu'ya götüreceği atama emrini eline aldığı gün yaşadığı duyguları daha sonra şöyle anlatacaktı: "Talih bana öyle müsait şartlar hazırlamıştı ki, kendimi onların kucağında hissettiğim zaman ne kadar bahtiyarlık duydum, tarif edemem. Harbiye Nezaretinden çıkarken, heyecanımdan dudaklarımı ısırığımı hatırlıyorum. Kafes açılmış, önünde geniş bir âlem, kanatlarını çırparak uçmaya hazırlanan bir kuş gibiydim" bu ve bunun gibi, olayları ilk ağızdan anlatan metinleri derste kullanmak, olayların duygusal boyutunu da anlamamıza olanak veriyor.

(Ö9) TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde konu ile ilgili olabilecek noktalarda Nutuk tan doğrudan alıntılar yaparak derslerde yer veriyorum.

(Ö10) 5 yıldır 8. sınıf öğrencilerimi sınava hazırlama sürecinde aktif bir şekilde görev alıyorum. Bu süreçte sadece 8. sınıfların derslerine giriyorum. Soruların çözümlerinde sıklıkla Nutuk ta yer alan Atatürk ün sözlerini analiz ediyoruz. Bunun dışında konuyla ilgili kısımlarda ders kitabı dışında Nutuk'tan örnekler veriyorum.

4. Tema: Nutuk'un geneline baktıklarında içeriğinde yer aldığını düşündükleri değerler

Bu tema altında katılımcılara Nutuk'un geneline baktıklarında içeriğinde hangi değerlerin yer aldığını düşündükleri sorulmuştur. Aşağıda 10 katılımcının bu soruya verdikleri yanıtlar şöyledir:

Katılımcıların Nutuk'un geneline bakıldığında yer aldığını düşündükleri değerler; vatanseverlik (Ö1, 3, 5, 6, 7, 9), dayanışma (Ö 2, 5, 6), adalet (Ö 3, 9), özgürlük (Ö 3, 9), barış (Ö 1, 5), eşitlik (Ö 1), bağımsızlık (Ö 1), sorumluluk (Ö 1), duyarlılık (Ö 1), çalışkanlık (Ö 1).

Nutuk'un geneline bakıldığında yer almadığını düşündükleri değerler; saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, estetik, bilimsellik, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Nutuk'un geneline bakıldığında yer aldığını düşündükleri ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: milli birlik ve beraberlik (Ö3,6,9), vatan ve millet sevgisi (Ö2,5), fedakârlık (Ö2,10), zorluklarla mücadele (Ö6,10), bayrak sevgisi (Ö2), birliktelik (Ö2), akıl ve bilim (Ö3), engin bir ulus ve yurt sevgisi (Ö4), üstün düzeyde insan sevgisi (Ö4), barış tutkusu (Ö4), düşünce ve uygulamalarında yapıcı, yaratıcı, kapsayıcı, yönlendirici ve geliştirici bir ölçüye yer verme (Ö4), bütün uygulamalarında akıl ve bilim yolunu ön planda tutma (Ö4), kültür değerlerini devlet felsefesinin temelinde yerleştirme (Ö4), ulusal değerleri çağdaş değerlerle yoğuran yapıcı bir sentez gücüne sahip olma (Ö4), derinlemesine bir sezgi gücü ve uzak görüşlülük (Ö4), millete verilen değer (Ö5), özgüven (Ö5), farklı milletlere Saygı (Ö5), Ülke içinde farklı görüşlere saygı (Ö5), Empati (Ö5), açık sözlülük (Ö6), yeniliklere açık olma (Ö6), eleştirel düşünme (Ö6), millet evgisi (Ö7), milliyetçilik (Ö7), çağdaşlık (Ö7), akılcılık (Ö8), aklını kullanma (Ö8), azim (Ö10), kararlılık (Ö10), vatan toprağına bağlılık (Ö10), sadakat (Ö10), güven (Ö10).

5. Tema: TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan 7 ünite içerisinde değerlerin dağılımı

Bu tema altında katılımcılara TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan 1. Ünite: Bir Kahraman Doğuyor, 2. Ünite: Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar, 3. Ünite: Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm, 4. Ünite: Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye, 5. Ünite: Demokratikleşme Çabaları, 6. Ünite: Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası, 7. Ünite: Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitelerinde yer alan değerlerin dağılımı sorulmuştur. Katılımcıların cevapları 3 ayrı başlık altında kategorize edilmiştir. 2019 yılı TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretim programında "Değerler" başlığı altında verilen 21 değerden "bağımsızlık, dayanışma, vatanseverlik, barış, bilimsellik, sorumluluk, eşitlik, özgürlük, duyarlılık, saygı, dostluk, çalışkanlık, sevgi, yardımseverlik, dürüstlük, adalet, estetik, özdenetim, tasarruf, aile birliğine önem verme, sabır" yola çıkarak "ünitede yer aldığını düşündükleri değerler", "ünitede yer almadığını düşündükleri değerler", "ünitede yer aldığını düşündükleri ancak bu 21 ifadeden farklı ifadeler ile yanıtladıkları değerler" bu üç kategoriyi oluşturmaktadır. Aşağıda 10 katılımcının bu soruya verdikleri yanıtlar bulunmaktadır.

1. Ünite: Ders Kitabı İçerisinde Yer Alan Bir Kahraman Doğuyor Ünitesinde:

Katılımcıların Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde yer aldığını düşündükleri değerler: vatanseverlik (Ö3,6,9,10), sorumluluk (Ö1,4,6,8), çalışkanlık (Ö1,5), saygı (Ö1,5), sevgi (Ö1,5), özgürlük (Ö1), sabır (Ö5), duyarlılık (Ö6), dürüstlük (Ö5), dayanışma (Ö6), özdenetim (Ö5), aile birliğine önem verme (Ö1).

Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde yer almadığını düşündükleri değerler: adalet, eşitlik, bağımsızlık, barış, dostluk, estetik, bilimsellik, tasarruf, yardımseverlik.

Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde yer aldığını düşündükleri ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: cesaret (Ö3,9), akıl ve bilim (Ö3,9), vatan, bayrak ve millet sevgisi (Ö2), aile içerisindeki sevgi ve saygı (Ö3), Türk büyüklerine saygı (Ö4), vatan ve millet sevgisi (Ö5), vatan sevgisi (Ö7), millet sevgisi (Ö7), milliyetçilik (Ö7), tarih bilinci (Ö7), aile sevgisi (Ö9), hoşgörülü (Ö10), hoşgörü (Ö5), lider (Ö10), özgüven (Ö5), azim (Ö5), kararlı (Ö10), zorluklarla mücadelede kendinden çok toplumun vatanın çıkarlarını ön planda tutması (Ö10).

2. Ünite: Ders Kitabı İçerisinde Yer Alan Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar Ünitesinde:

Katılımcıların Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde yer aldığını düşündükleri değerler: vatanseverlik (Ö1,3,4,6,7,8), bağımsızlık (Ö1,2,3,4,9), özgürlük (Ö1,3,9), dayanışma (Ö2,10), eşitlik (Ö1), sorumluluk (Ö1), duyarlılık (Ö1).

Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde yer almadığını düşündükleri değerler: adalet, barış, saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, estetik, bilimsellik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde yer aldığını düşündükleri ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: vatan sevgisi (Ö5,9,10), milli birlik ve beraberlik (Ö3,9,10), kararlılık (Ö7,10), fedakârlık (Ö2,10), vatan ve millet sevgisi (Ö2), demokratikleşme (Ö2), birlik (Ö5), ileri görüşlülük (Ö10), ulusal egemenlik (Ö4), beraberlik (Ö5), milli birlik (Ö6), millet sevgisi (Ö7), liderlik (Ö10), paylaşma (Ö2), yardımlaşma (Ö5), mücadelecilik (Ö7), milli bilinç (Ö10).

3. Ünite: Ders Kitabı İçerisinde Yer Alan Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm Ünitesinde:

Katılımcıların Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde yer aldığını düşündükleri değerler: bağımsızlık (Ö1,2,4,5,7,8), dayanışma (Ö2,3,4,8,9,10), özgürlük (Ö1,4,8,9), vatanseverlik (Ö1,6,7), duyarlılık (Ö1,6), eşitlik (Ö1), sorumluluk (Ö1).

Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde yer almadığını düşündükleri değerler: adalet, barış, saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, estetik, bilimsellik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde yer aldığını düşündükleri ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: vatan sevgisi (Ö3,9,10), milli birlik ve beraberlik (Ö3,9,10), tam bağımsızlık (Ö3,9), fedakârlık (Ö2,10), vatan ve millet sevgisi (Ö2), özgüven (Ö5), paylaşma (Ö2), yardımlaşma (Ö9), birlik-beraberlik (Ö8), kararlılık (Ö7), birlik (Ö5), beraberlik (Ö5), toplumsal dayanışma (Ö6), özgürlük ruhu (Ö5), bilinç (Ö5), demokratikleşme (Ö2), öz saygı (Ö5), mücadelecilik (Ö7), inanç (Ö5), sabır (Ö5), azim (Ö5), vatan, millet, bayrak sevgisi (Ö5), zorluklara rağmen mücadeleden vazgeçmemek (Ö10).

4. Ünite: Ders Kitabı İçerisinde Yer Alan Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye Ünitesinde:

Katılımcıların Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde yer aldığını düşündükleri değerler: sorumluluk (Ö1,4,8), çalışkanlık (Ö4,5,8), eşitlik (Ö1), özgürlük (Ö1), bağımsızlık (Ö1), duyarlılık (Ö1), vatanseverlik (Ö1).

Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde yer almadığını düşündükleri değerler: adalet, barış, saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, dayanışma, estetik, bilimsellik, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde yer aldığını düşündükleri ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: çağdaşlık (Ö3,8,9), akıl ve bilim (Ö3,9), çağdaşlaşma (Ö4,7), modernlik (Ö3,9), özgüven (Ö4,8), yardımlaşma (Ö2), kararlılık (Ö5), ilerleme (Ö7), Birleştirici (Ö10), inanç (Ö5), sabır (Ö5), değişim (Ö7), azim (Ö5), cesaret (Ö8), birlik ve beraberliğin önemi (Ö10), milli birlik ve beraberlik (Ö3), kadın erkek eşitliği (Ö6), gelişmeyi hedef alan yenilikçi bireyler (Ö10).

5. Ünite: Ders Kitabı İçerisinde Yer Alan Demokratikleşme Çabaları Ünitesinde:

Katılımcıların Demokratikleşme Çabaları ünitesinde yer aldığını düşündükleri değerler: adalet (Ö3,9,10), eşitlik (Ö1,3,10), özgürlük (Ö1,3,6), bağımsızlık (Ö1,10), sorumluluk (Ö1,6), vatanseverlik (Ö1,6), duyarlılık (Ö1), bilimsellik (Ö1).

Demokratikleşme Çabaları ünitesinde yer almadığını düşündükleri değerler: barış, saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, dayanışma, estetik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Demokratikleşme Çabaları ünitesinde yer aldığını düşündükleri ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: demokratikleşme (Ö2,6), insan hakları (Ö3,9), milli egemenlik (Ö7,10), kadın hakları (Ö3,9), demokrasi (Ö7,8), demokratik tutum (Ö4), işbirliği (Ö6), dış politikada eşitlik (Ö9), milli birlik ve beraberlik (Ö8), sabır (Ö4), milli bilinç (Ö10), demokratik yaşam (Ö7), farklı görüşlere saygı (Ö5), milli kimlik (Ö10), milli irade (Ö7).

6. Ünite: Ders Kitabı İçerisinde Yer Alan Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası Ünitesinde:

Katılımcıların Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde yer aldığını düşündükleri değerler: barış (Ö 2 ,4, 5, 6, 8), bağımsızlık (Ö 1, 2, 4, 7), eşitlik (Ö 1, 3, 9), vatanseverlik (Ö 1, 7, 9), özgürlük (Ö 3, 8), sorumluluk (Ö 1), duyarlılık (Ö 6), dayanışma (Ö 4)

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde yer almadığını düşündükleri değerler: adalet, saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, estetik, bilimsellik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde yer aldığını düşündükleri ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: tam bağımsızlık (Ö3,6,9,10), hoşgörü (Ö2), yardımlaşma (Ö4), mütekabiliyet (Ö6), işbirliği (Ö4), barışçılık (Ö7), uluslararası eşitlik (Ö10), Misak-ı Milli (Ö7), akılcılık (Ö6), gerçekçilik (Ö6), hukuka bağlılık (Ö7), demokrasi (Ö9), vatan ve millet sevgisi (Ö 2), milli menfaatleri esas alma (Ö6), yenilikçi düşünme (Ö4), milli birlik ve beraberlik (Ö6), özveri (Ö9), uluslararası ilişkilerde karşılıklı saygı (Ö10), sorunları barışçı yönlerden çözme (Ö10).

7. Ünite: Ders Kitabı İçerisinde Yer Alan Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası Ünitesinde:

Katılımcıların Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde yer aldığını düşündükleri değerler: barış (Ö1,4,5,9), bağımsızlık (Ö1,7), vatanseverlik (Ö1,6), saygı (Ö1), sevgi (Ö1), sorumluluk (Ö1), dayanışma (Ö2), çalışkanlık (Ö1).

Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde yer almadığını düşündükleri değerler: adalet, eşitlik, özgürlük, dostluk, sabır, duyarlılık, dürüstlük, estetik, bilimsellik, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde yer aldığını düşündükleri ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: Türk büyüklerine saygı (Ö4,8), fedakârlık (Ö2), vefa (Ö3), demokratik tutum (Ö4), demokrasi (Ö9), vefalı olmak (Ö9), insan sevgisi (Ö3), barışçılık (Ö7), milli kahramanlara sahip çıkma (Ö6), milli değerlere sahip çıkma (Ö6), uluslararası hukuka bağlılık (Ö7), atasına olan sevgi (Ö10), atasına olan bağlılık (Ö10), atasına olan minnettarlık (Ö10).

6. Tema: TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini anlatırken 7 ünite içerisinde üzerinde durdukları değerler

Bu tema altında katılımcılara TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan 1. Ünite: Bir Kahraman Doğuyor, 2. Ünite: Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar, 3. Ünite: Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm, 4. Ünite: Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye, 5. Ünite:

Demokratikleşme Çabaları, 6. Ünite: Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası, 7. Ünite: Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitelerini öğrenciye aktarırken üzerinde durdukları değerler sorulmuştur. Katılımcıların cevapları 3 ayrı başlık altında kategorize edilmiştir. 2019 yılı TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretim programında “Değerler” başlığı altında verilen 21 değerden “bağımsızlık, dayanışma, vatanseverlik, barış, bilimsellik, sorumluluk, eşitlik, özgürlük, duyarlılık, saygı, dostluk, çalışkanlık, sevgi, yardımseverlik, dürüstlük, adalet, estetik, özenetim, tasarruf, aile birliğine önem verme, sabır” yola çıkarak “üniteyi aktarırken üzerinde durdukları değerler”, “üniteyi aktarırken üzerinde durmadıkları değerler”, “üniteyi aktarırken üzerinde durdukları ancak bu 21 ifadeden farklı ifadeler ile yanıtladıkları değerler” bu üç kategoriyi oluşturmaktadır. Aşağıda 10 katılımcının bu soruya verdikleri yanıtlar şöyledir:

1. Ünite: Bir Kahraman Doğuyor Ünitesini Öğrenciye Aktarırken:

Katılımcıların Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde üzerinde durdukları değerler: vatanseverlik (Ö1,3,6,7,9), sorumluluk (Ö1,4,6,8), duyarlılık (Ö1,6), çalışkanlık (Ö1,6), eşitlik (Ö1), özgürlük (Ö1), bağımsızlık (Ö1), dayanışma (Ö6), aile birliğine önem verme (Ö1).

Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde üzerinde durmadıkları değerler: adalet, barış, saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, estetik, bilimsellik, tasarruf, özenetim, yardımseverlik.

Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde üzerinde durdukları ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: vatan ve millet sevgisi (Ö2,4,5), hoşgörü (Ö2,10), çok yönlülük (Ö8,10), akıl ve bilim (Ö3,9), Türk büyüklerine saygı (Ö4,6), millet sevgisi (Ö7,10), sabır (Ö10), kendine olan saygı (Ö2), fedakârlık (Ö2), okuma ve öğrenme (Ö2), yardımlaşma (Ö2), azim (Ö10), farklılıklara saygılı olmak (Ö10), arkadaş sevgisi (Ö2), değişimden korkmamak (Ö8), kararlı olmak (Ö10), yeniliklere açık olmak (Ö8), Vatan sevgisi (Ö10), eğitimin önemi (Ö6), eleştirel düşünme (Ö6), olayları sebep-sonuç ilişkisiyle yorumlayabilme (Ö6), tarih bilinci (Ö7), empati kurabilme (Ö6).

2. Ünite: Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar Ünitesini Öğrenciye Aktarırken:

Katılımcıların Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde üzerinde durdukları değerler: vatanseverlik (Ö1,3,4,7,8), bağımsızlık (Ö1,2,3,9), özgürlük (Ö1,3,9), eşitlik (Ö1), sorumluluk (Ö1), duyarlılık (Ö1).

Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde üzerinde durmadıkları değerler: adalet, barış, saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, dayanışma, estetik, bilimsellik, çalışkanlık, tasarruf, özenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde üzerinde durdukları ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: milli birlik ve beraberlik (Ö3,6,9), vatan sevgisi (Ö2,9), tam bağımsızlık (Ö4), millet sevgisi (Ö7), vatanın önemi (Ö8), bağımsızlığa olan düşkünlük (Ö4), vatan ve millet sevgisi (Ö4), ulusal egemenlik (Ö4), kararlılık (Ö7), mücadelecilik (Ö7), olaylara karşı duyarlı olabilme (Ö6).

3. Ünite: Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesini öğrenciye aktarırken:

Katılımcıların Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde üzerinde durdukları değerler: bağımsızlık (Ö1,2,4,7,8), vatanseverlik (Ö1,3,6,7,8), özgürlük (Ö1,4,8,9), dayanışma (Ö3,4,9,10), sorumluluk (Ö1,8), duyarlılık (Ö1,6), eşitlik (Ö1).

Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde üzerinde durmadıkları değerler; adalet, barış, saygı- sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, estetik, bilimsellik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde üzerinde durdukları ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: milli birlik ve beraberlik (Ö3,6,8,9,10), vatan sevgisi (Ö2,9,10), tam bağımsızlık (Ö3,9), sabır (Ö6), kararlılık (Ö7), inisiyatif alma (Ö8), yardımlaşma (Ö9), toplumsal dayanışma (Ö6), disiplin (Ö6), mücadelecilik (Ö7), millet sevgisi (Ö7), fedakârlık (Ö10), zorluklara rağmen mücadeleden vazgeçmemek (Ö10).

4. Ünite: Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye Ünitesini Öğrenciye Aktarırken:

Katılımcıların Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde üzerinde durdukları değerler: çalışkanlık (Ö4,6,8), eşitlik (Ö1,10), bağımsızlık (Ö1,10), sorumluluk (Ö1,4), duyarlılık (Ö1,6), adalet (Ö10), özgürlük (Ö1), dayanışma (Ö10), bilimsellik (Ö1), vatanseverlik (Ö1).

Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde üzerinde durmadıkları değerler: barış, saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, estetik, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde üzerinde durdukları ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: çağdaşlık (Ö3,8,9), çağdaşlaşma (Ö4,6,7), özgüven (Ö4,8), akıl ve bilim (Ö9), akıl ve bilimin önemi (Ö3), yenilikler (Ö3), birleştirici (Ö10), yeniliklere açık olma (Ö6), modernlik (Ö9), milli kimlik (Ö 10), sabırlı olma (Ö6), disiplinli olma (Ö6), ilerleme (Ö7), değişim (Ö7), yenilikçi (Ö10).

5. Ünite: Demokratikleşme Çabaları Ünitesini Öğrenciye Aktarırken:

Katılımcıların Demokratikleşme Çabaları ünitesinde üzerinde durdukları değerler: özgürlük (Ö1,3,6,8), eşitlik (Ö1,3,9), adalet (Ö3,9), bağımsızlık (Ö1,10), sorumluluk (Ö1,6), duyarlılık (Ö1), bilimsellik (Ö1), vatanseverlik (Ö1).

Demokratikleşme Çabaları ünitesinde üzerinde durmadıkları değerler: barış, saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, dayanışma, estetik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Demokratikleşme Çabaları ünitesinde üzerinde durdukları ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: demokrasi (Ö4,7,8), demokratikleşme (Ö2,4), kadın hakları (Ö3,9), demokratik tutum (Ö4), işbirliği (Ö6), milli egemenlik (Ö10), adil ve eşit bir yönetim (Ö10), ulusal egemenlik (Ö7), özgür düşünce (Ö8), insan hakları (Ö9), milli irade (Ö7), Atatürk ve devrimlerine yönelik tehditler (Ö4).

6. Ünite: Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası Ünitesini Öğrenciye Aktarırken:

Katılımcıların Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde üzerinde durdukları değerler: eşitlik (Ö1,3,5,9), özgürlük (Ö3,5,8), bağımsızlık (Ö1,7,10), barış (Ö2,4,5), vatanseverlik (Ö1,7,9), dayanışma (Ö2,4), saygı (Ö10), sorumluluk (Ö1).

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde üzerinde durmadıkları değerler: adalet, sevgi, dostluk, sabır, duyarlılık, dürüstlük, estetik, bilimsellik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde üzerinde durdukları ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: yardımlaşma (Ö2,4), tam bağımsızlık (Ö3,9), vatan ve millet sevgisi (Ö2), duyarlı (Ö6), barışçılık (Ö7), demokrasi (Ö9), uluslararası denklik (Ö10), gerçekçi (Ö6), barışçı (Ö6), Misak-ı Milli (Ö7), akıl (Ö8), maddi ve manevi değerler (Ö2), özgürlükçü (Ö6), hukuka bağlılık (Ö7), özveri (Ö9).

7. Ünite: Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası Ünitesini Öğrenciye Aktarırken:

Katılımcıların Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde üzerinde durdukları değerler: barış (Ö1,2,4,5,9), saygı (Ö1,8,10), bağımsızlık (Ö1,5), sevgi (Ö1,10), çalışkanlık (Ö1,5), vatanseverlik (Ö1,6), dostluk (Ö1), sorumluluk (Ö1), duyarlılık (Ö6).

Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde üzerinde durmadıkları değerler: adalet, eşitlik, özgürlük, sabır, dürüstlük, dayanışma, estetik, bilimsellik, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.

Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde üzerinde durdukları ancak doğru değer ifadesi ile tanımlayamadıkları değerler: vatan ve millet sevgisi (Ö2,5), tam bağımsızlık (Ö2), Türk büyüklerine saygı (Ö4), özgüven (Ö5), minnet (Ö10), sadakat (Ö10), ülkemizi sevmek (Ö2), demokratik tutum (Ö4), cesaret (Ö5), vefa (Ö10), demokrasi (Ö9), gerçekçilik (Ö7), tarihsel empati (Ö4), vefalı olmak (Ö9), barışçılık (Ö7), uluslararası hukuka uygunluk (Ö7).

7. Tema: Değerlerin öğretimi sırasında kullandıkları yöntem ve teknikler

Katılımcılara değerlerin öğretimi sırasında hangi yöntem ve teknikleri uyguladıkları sorulmuş, verilen cevaplar doğrultusunda Tablo 5 oluşturulmuştur. Buna göre katılımcıların en çok kullandıkları yöntemler sırasıyla sunuş (f:8), anlatım yöntemi (f:8), tartışma yöntemi (f:4), örneklendirme (f:3), drama (f:3) ve soru-cevaptır (f:3). Diğer yöntemler ifade edilmiş olsalar da kullanım durumları yaygın değildir.

Tablo 5: Kullanılan yöntem ve teknikler

Kullandıkları yöntem ve teknikler	Kişi Sayısı	Kullandıkları yöntem ve teknikler	Kişi Sayısı
Sunuş, Anlatım Yöntemi	8	Beyin fırtınası	1
Tartışma	4	Küçük grupla tartışma	1
Örneklendirme	3	Yapılan işi yorumlama	1
Drama	3	Münazara	1
Soru-cevap	3	Hikâyelendirilmiş anlatım	1
Örnek Olay	2	İnceleme	1
Örneklendirme	2	Beyin fırtınası	1
Afiş Çalışması	2	Video İzletme	1
Pano yapımı	2	Benzetme	1
Grup çalışması	2	Karşılaştırma	1
		Araştırma	1

8. Tema: TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan 7 ünitedeki konular ile Nutuk'ta yer alan konuların bağdaştırılması ve eşleştirdikleri değerler

Bu tema altında katılımcılara TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan 7 ünitedeki konular ile Nutuk'ta yer alan hangi konuları bağdaştırdıkları ve bunları hangi değerler ile eşleştirdikleri sorulmuştur. Aşağıda 10 katılımcının bu soruya verdikleri yanıtlar şöyledir:

1. Ünite: Bir Kahraman Doğuyor

(Ö1) Nutuk 1919'da başladığı için bu kapsamda kullanılması pek mümkün değil.

(Ö2) M. Kemal'in Ömer Naci'yle olan arkadaşlığı, ülkesi için vatan ve hürriyet cemiyetini kurması, Fransızca'yı öğrenme çabası, Osmanlı Yunan savaşına katılmak için okuldan kaçması üzerindeki olayları bağdaştırarak anlatıyorum. Vatan ve Millet sevgisi, arkadaş sevgisi, fedakârlık değerlerini eşleştiriyorum.

(Ö3) M. Kemal'in çocukluk dönemine bakacak olursak annesinden izin almadan askeri sınavlara girmesi M. Kemal'in vatansever olduğunu göstermektedir. Nutuk'ta Milli Mücadele döneminde yaptığı faaliyetler vatanseverlik açısından örnek teşkil edebilir.

(Ö4) Atatürk'ün ilk dönem kişilik özellikleri yaşadığı etkilendiği çevre şehir okul ve kişiler üzerinde duruyorum. Bununla ilgili olarak nutukta yer alan bölümlerden okumalar yapıyorum.

(Ö5) Yukarıda bahsettiğim değerleri genel olarak ve daha çok Mustafa Kemal'i tanıyanlarca anlatılmış bilgilerle öğrencilerle paylaşıyorum. Nutuk'ta bu üniteyle ilgili en çok vurguladığım kavram, çocukluk dönemi ve genç yaşına rağmen vatanseverlik duygusunun ön planda oluşu.

(Ö6) Özellikle Mustafa Kemal'in askerlik hayatı ile ilgili olayları ve olguları onun kişilik özellikleri ile ilişkilendirir kazanımı doğrultusunda Nutuk'ta yer alan Milli Mücadele dönemi sürecini bağdaştırıyoruz. Milli Mücadele sürecinde özellikle Sakarya Meydan Muharebesi'nin anlatıldığı bölümle Mustafa Kemal'in kişilik özelliklerinden sabır ve disiplinini örtüştürerek vermekteyiz.

(Ö7) Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durum ile yeni Türk devletinin kuruluş aşamasında karşılaşılan sorunlar benzetilebilir. Bağımsızlık, vatanseverlik.

(Ö8) Bu ünitenin ana değeri sorumluluktur. Örneğin Mustafa Kemal Nutuk'ta milli gaye için ortaya atılma fikrini açıklarken anlattıklarını buradaki sorumluluk değeriyle ilişkilendirebilirim.

(Ö9) İlk kazanımda Avrupa da yaşanan Rönesans, Reform, Aydınlanma gibi gelişmeleri işlerken akıl ve bilimin önemine değiniyorum ve bu durum laiklikle ilgili olduğu için Nutuk'ta laiklik ile bağdaşan bölümleri bu konuda kullanıyorum. Atatürk'ün askerlik mesleğini sevdiği ve istediği konularda vatanseverlik değerini veriyorum ve Nutuk ta vatanseverlikle bağdaşan bölümlere değiniyorum.

(Ö10) Millet sevgisi konusunda Nutuk'ta geçen "Samsun'a çıktığımda arkamda sadece milletim vardı" cümlesini örnek gösteriyorum. Kararlı özelliğinde "Geldikleri gibi giderler" örneğini veriyorum.

2. Ünite: Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar

(Ö1) Nutuk'ta ilgili metinleri yer yer kendi paylaşımlarım, ya da ders kitabında yer alan metinler üzerinden değerlerle bağdaştırarak anlatıyorum. Bağımsızlık, duyarlılık, eşitlik, özgürlük, sorumluluk, vatanseverlik değerli üzerinde duruyorum.

(Ö2) Nutuk'ta vatan ve millet sevgisi ve bağımsızlık değerleri üzerinde yer aldığı için bunun üzerinde duruyorum. Nutuk Kurtuluş Savaşının anlatıldığı dönem eseri olduğu için tüm olaylara neredeyse yer verilir.

(Ö3) Nutuk'un ilk bölümünde yer alan milli mücadeleye hazırlık döneminde ilgili bölümlere değinerek konuyu daha anlaşılır hale getiriyorum. Vatanseverlik, milli birlik ve beraberlik ve özgürlük gibi değerlerle bağdaştırıyorum.

(Ö4) Milli Mücadele dönemi olayları anlatımlar ve belgeler üzerinde durarak Atatürk'ün vatan millet sevgisi bağımsızlık vb. kavramlarla eşleştirerek anlatıyorum.

(Ö5) Nutuk'ta (şu an net olarak basım ve sayfa sayılarını hatırlamamakla beraber) milletin içinde bulunduğu zor zamanlar, fakr-ü zaruret, işgaller ve Osmanlı Hükümeti'nin durumu ayrıntılı olarak aktarılıp, derhal bir şeyler yapılması gerektiği üzerinde durulduğundan yine en temel değer olarak, fedakârlık ve vatanseverlik ön plana çıkmaktadır.

(Ö6) Mesela halkın cemiyetler kurması daha sonrasında Kuvayi Milliye ile mücadeleye başlaması vatanseverlik değerinin yoğun verildiği bölümdür. Nutukta yer alan özellikle yararlı cemiyetlerden Milli Kongre ve Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin anlatıldığı kısmı sınıfta okuyarak. Vatanseverlik değerini.

(Ö7) Milli Mücadele sırasında karşılaşılan güçlükler ile yeni Türk devletinin kuruluş aşamasında karşılaşılan sorunlar benzetilebilir. Bağımsızlık, vatanseverlik, kararlılık.

(Ö8) Mustafa Kemal'in Nutuk'ta anlattığı; ülkenin kurtuluşu için kendi düşünceleri, askerlik mesleğinden istifa ederek milli gaye için kendini sivil olarak ortaya atması, milli bilinç, milli birlik ve beraberlik için kongreler toplaması, Sakarya Savaşı'ndan önce tekrar ordunun başına geçmesi gibi olayları ve değerleri bu ünitedeki vatanseverlik değerleriyle ilişkilendirebiliriz.

(Ö9) Nutuk'un ilk bölümünde yer alan milli mücadeleye hazırlık dönemi ile ilgili bölümlere değinerek milli birlik ve beraberlik, vatan sevgisi gibi değerleri öğrenciye aktarmaya çalışıyorum.

(Ö10) Nutuk'un başlangıç tarihi Samsun'a çıkış,19 Mayıs 1919 itibari ile derslerde geçen konularımızı iç içe işliyoruz. Kurtuluş Savaşının aşamalarını Nutuk'tan örnekler vererek işliyoruz. Kongreler dönemi, BMM'nin açılışı, Kuvayi Milliye, cemiyetler, BMM'ye karşı isyanlar konularında Nutuk'tan yararlanıyorum. Bu süreçte Mustafa Kemal'in kararlı tavrına vurgu yapıyorum. Nutuk'ta geçen olayları değerler ile ilişkilendiriyorum. Milletine olan güveni, zorluklarla mücadele etmesi, karşılaşılan problemlere çözüm üretmesi, yokluklara rağmen asla mücadeleden vazgeçmemesi gibi değerlerle ilişkilendiriyorum.

3. Ünite: Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm

(Ö1) Nutuk'ta ilgili metinleri yer yer kendi paylaşımlarım, ya da ders kitabında yer alan metinler üzerinden değerlerle bağdaştırarak anlatıyorum. Bağımsızlık, duyarlılık, eşitlik, özgürlük, sorumluluk, vatanseverlik değerli üzerinde duruyorum.

(Ö2) Dayanışma- Tekâlif-i Milli Emirleri. Yapılan savaşlar- vatan ve millet sevgisi.

(Ö3) Dayanışma ve yardımlaşma ile ilgili Kütahya-Eskişehir savaşından sonra yayınlanan Tekâlif-i Milliye Emirleri ile halkın milli mücadele için ellerinde ne varsa orduya vermesi dayanışmanın en güzel örneği olarak öğrencilerime aktarmaktayım.

(Ö4) Savaş döneminde Atatürk'ün yaşadığı olaylar ve tarihi gerçekleri kitaptaki konu içerikleri ve anlatımlarla eşleştiriyorum. Bağımsızlık ve dayanışma kavramları en çok üzerinde durduğum oluyor.

(Ö5) Ünitimizin adı da, kurtuluş mücadelemizin parolası da bu süreçteki en temel duygu ve değeri işaret etmektedir; vatan ve millet ya özgürce var olacak, ya da esir yaşamaktansa ölmeyi tercih edecektir. Bu sebeple Nutuk'ta vurgulanan temel değerler, yine vatan sevgisi, fedakârlık, özgürlük gibi değerlerdir.

(Ö6) Nutuk' ta yer alan Doğu Cephesinin anlatıldığı ve Mustafa Kemal'in Kazım Karabekir ile yapmış olduğu görüşmeleri okutarak milli birlik ve beraberliğin önemine vurgu yapıyoruz.

(Ö7) Kurtuluş savaşı sırasında karşılaşılan zorluklar ile yeni Türk devletinin kuruluş aşamasında karşılaşılan sorunlar benzetilebilir. Bağımsızlık, vatanseverlik, mücadelecilik.

(Ö8) Mustafa Kemal, Nutuk'ta memleket için düşünülen kurtuluş çarelerini tek tek sıraladıktan sonra benim kararım diyerek; tüm bu kurtuluş çarelerini reddediyor ve ya istiklal ya ölüm diyerek koşulsuz şartsız bağımsızlıktan yana olduğunu ifade ediyor. Bu da bu ünitedeki bağımsızlık değeriyle ilişkilendirilir.

(Ö9) Dayanışma ve yardımlaşma ile ilgili olarak Kütahya-Eskişehir savaşları ve Tekâlif-i Milliye emirleri ile ilgili bölümden faydalaniyorum. Tam bağımsızlık, vatan sevgisi, özgürlük değerinde ise Güney Cephesi ve Kuvayi Milliye'nin anlatıldığı bölümlerden faydalaniyorum.

(Ö10) Tekâlif-i Milliye Emirlerinin yer aldığı bölümü özellikle okuyorum derslerimde. Çünkü atalarımızın vatan topraklarını kurtarmak için ne kadar fedakârlık yaptıklarını öğrencilerimin çok iyi anlamasını istiyorum. En çok vurgu yaptığım konulardandır. Minnet duygularının gelişmesi açısından önemli olduğuna inanıyorum. Bu üniteye özellikle bağımsızlık kavramına da önem veriyorum. Ya İstiklal Ya Ölüm sözünün manasını kavramaları ve bunu kendilerinde vazgeçilmez bir değer olması için çabalıyorum.

4. Ünite: Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye

(Ö1) Nutuk'ta ilgili metinleri yer yer kendi paylaşımlarım, ya da ders kitabında yer alan metinler üzerinden değerlerle bağdaştırarak anlatıyorum. Bağımsızlık, duyarlılık, eşitlik, bilimsellik, özgürlük, sorumluluk, vatanseverlik değerli üzerinde duruyorum.

(Ö2) Burada demokratikleşme değerine önem veriyorum. Nutukta yer alan Mustafa Kemal'in cumhuriyetin ilanını kimlere söylediğini anısını anlatıyorum.

(Ö3) Akıl ve bilim ile ilgili, Tevhid-i Tedrisat, Latin alfabesinin kabulü, çağdaşlıkla ilgili şapka kanunu vb. konularda Nutuk'tan yararlanıyorum.

(Ö4) Atatürk'ün çağdaşlaşma yolunda attığı adımlar yaşadığı güçlükler ve çizdiği yol ve gösterdiği hedefler üzerinden dönemle alakalı bakış açısını değerlendirmelerini bağdaştırarak anlatıyorum.

(Ö5) Nutuk'ta temel hedef olarak yeni kurulacak devletin, tam bağımsızlık ve milli egemenlik ilkeleri üzerine muasır medeniyetler seviyesine ulaşması ve hatta onu da aşması gösterilmektedir. Bu sebeple bu üniteye Nutuk'a başvurduğumuzda, ümitsizlikten uzak, özgüvenli, çalışkan, üretken, barıştan yana bir lider ve millet görmekteyiz.

(Ö6) Nutuk'un 6.bölümünde Mustafa Kemal'in bahsettiği ülkede birlik ve düzeni kurmak için uygulanan olağanüstü tedbirlerin iyi sonuçları kısmını öğrenciye okutarak milli birlik ve beraberlik değerine vurgu yapmaktayız.

(Ö7) İnkılapların yapılması ve yerleşmesi sırasında karşılaşılan zorluklar ile Nutuk'ta Mustafa Kemal Atatürk'ün anlattığı olaylarla ilişkilendirilebilir. Çağdaşlaşma, mücadelecilik.

(Ö8) Atatürk'ün Nutuk'ta anlattığı Saltanatın Kaldırılması, Halifeliğin Kaldırılması, Cumhuriyetin İlanı gibi olayları ve bu olaylar yaşanırken karşılaşılan zorlukları bu üniteye özgüven, cesaret ve çağdaşlık gibi değerlerle ilişkilendirebiliriz.

(Ö9) Akıl ve bilim ile ilgili Tevhid-i Tedrisat, çağdaşlıkla ilgili kılık-kıyafet inkılabı modernlikle ilgili tarım devrimleri, Medeni Kanun ile ilgili Nutuk konularını kullanıyorum.

(Ö10) Bu ünite özellikle cumhuriyetin ilanı konusunda Nutuk'tan yararlanıyorum. cumhuriyetin ilanı süresince yaşananları, bağımsızlık, yenilikçi, eşit, birleştirici değerleriyle bağdaştırarak işliyorum.

5. Ünite: Demokratikleşme Çabaları

(Ö1) Bu ünite kapsamında ders kitabında bağımsızlık, duyarlılık, eşitlik, özgürlük, bilimsellik, sorumluluk, vatanseverlik değerli üzerinde durulduğunu düşünüyorum. Üç farklı ders kitabı olduğu için MEB tarafından yayımlanan iki kitap da değerlerin uygun şekilde verildiğini düşünüyorum. Özel yayınevi kitabı için aynı şeyi söylemem mümkün değil.

(Ö2) Demokratikleşme çabalarında Nutukta yer alan Temsil Heyetinin kurulması, yine BMM açılışı, Erzurum ve Sivas kongrelerinde milli irade kavramları ile ilişkilendirerek anlatıyorum.

(Ö3) Nutuk ta yer alan kongreler döneminde seçimle belirlenmiş delegelerin katılması ile partiler döneminde seçimleri yani halkın iradesine önem verilmesini bağdaştırarak anlatmaya çalışıyorum.

(Ö4) Demokrasi demokratikleşme demokratik tutum Atatürk ve devrimlerine yönelik tehditler gibi kavramları dönem içinde yaşanan gelişmelerle bağ kurarak aktarıyorum.

(Ö5) Mustafa Kemal, demokratik bir ülkenin şartlarını oluşturmak için çalışmalar yapmış, en başta ülkenin ilk siyasi partisini bizzat kendisi kurarak, milleti de aynı ya da farklı fikirlerini iletmeleri için teşvik etmiştir. Nutuk'ta da "Halk Fırkası dediğimiz zaman, bunun içinde bir kısım değil, bütün millet dâhildir" diyerek demokrasinin kuşatıcılığını, birlik ve beraberlik ruhunu işaret ettiğini görmekteyiz.

(Ö6) Nutuk'un yine altıncı bölümünde yer alan cumhuriyetin ilanı ve gelişen olaylar kısmı öğrenciye okutularak partilerin kuruluş süreci verilmektedir. Bu süreci özgürlük, demokratikleşme ve işbirliği ile eşleştiriyoruz.

(Ö7) Siyasi partilerin kurulması ve çok partili hayata geçilmesi sırasında verilen çaba, Nutuk'ta Mustafa Kemal Atatürk'ün anlattığı olaylarla ilişkilendirilebilir. Demokrasi, milli egemenlik, Cumhuriyetçilik.

(Ö8) Bu ünitedeki kazanım ve değerlerle Nutuk'ta eşleştireceğimiz olaylar yine saltanatın kaldırılması, halifeliğin kaldırılması ve cumhuriyetin ilanı olabilir. Çünkü Nutuk'un anlattığı dönemlere baktığımızda demokratikleşmeden daha çok bağımsızlık ve özgürlük gibi değerlerin ön plana çıktığını görüyoruz. Cumhuriyet ve demokrasi karşıtlarıyla yapılan mücadeleler ön plana çıkmıştır. Bu mücadeleler de doğal olarak demokratikleşme çabalarının ilk adımları olduğundan, bu olayları demokratikleşme çabalarıyla ilişkilendirebiliriz.

(Ö9) İnsan haklarıyla ilgili olarak Nutuk'ta yer alan hukuk devrimleri ile ilgili, eşitlik ile ilgili olarak, Lozan Antlaşması ile ilgili bölümlerde faydalaniyorum.

(Ö10) Bu ünite Nutuk'tan yararlanmıyorum.

6. Ünite: Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası

(Ö1) Bu ünite kapsamında ders kitabında bağımsızlık, eşitlik, sorumluluk, vatanseverlik değerli üzerinde durulduğunu düşünüyorum. Üç farklı ders kitabı olduğu için MEB tarafından yayımlanan iki

kitap da değerlerin uygun şekilde verildiğini düşünüyorum. Özel yayınevi kitabı için aynı şeyi söylemem mümkün değil.

(Ö2) Lozan Antlaşması ve Lozan Antlaşmasının kesintiye uğraması bu dönemdeki yeniden savaş hazırlıklarının başlamasına değiniyorum. Bağımsızlık değerine vurgu yapıyorum.

(Ö3) Eşitlik değeri ile ilgili olarak Nutuk'ta yer alan bölümler ile Atatürk dönemi Türk dış politikasında yer alan eşitlikle ilgili değerleri bağdaştırarak anlatmaya çalışıyorum.

(Ö4) Atatürk dönemi Türk dış politikasının temel ilkelerini ve amaçlarını o dönemde yaşanan dış politika gelişmelerini ve Hatay sorununu bu uğurda yaptığı mücadele ve çalışmaları yardımlaşma ve dayanışma ve bağımsızlık kavramları üzerinden Nutuk'taki anlatıları baz alarak anlatıyorum.

(Ö5) 21.madde de belirttiğim gibi Atatürk "Yurtta sulh, cihanda sulh" diyerek dönemin ve bu ünitenin en temel değerine vurgu yapmıştır. Bunu destekleyen olaylar olarak, İran ve Afganistan kralı gibi devlet başkanlarının bizzat kendisi tarafından ağırlanması ve bu devletlerle dostluk antlaşmaları imzalanması örnek verilebilir.

(Ö6) Nutuk kitabı 1919-1927 yılları arasında yaşanan olayları kapsadığı için bu ünitenin tamamında nutuk kitabından yararlanamıyoruz. Nutuk kitabının beşinci bölümünde yer alan Lozan görüşmeleri bölümü öğrenciye okutularak özgürlük ve bağımsızlık değeri ile eşleştirme yapmaktayız.

(Ö7) Musul Meselesi ve yabancı okullar sorunu ile ilişkilendirilebilir. Bağımsızlık, barışçılık, uluslararası hukuka bağlılık.

(Ö8) Bu ünite de barış ve özgürlük değerleri ön plana çıkmıştı. Nutuk'u incelediğimizde dış politika anlamında Birinci İnönü Zaferi'nden sonra Londra konferansı görüşmelerinin anlatıldığı bölüm ile bu ünite deki değerleri ilişkilendirebiliriz. Londra Konferansı'na iştirakimiz bölümünde, Mustafa Kemal, bu konferansın olumlu hiçbir netice vermediğini söylüyor. Buna gerekçe olarak da Sevr Antlaşması'na benzer bir metni dayatmalarını söylüyor.

(Ö9) Nutuk'ta yer alan Mudanya Ateşkes Antlaşması, Lozan Barış Antlaşması, yabancı okullar sorunu ile ilgili bölümleri eşitlik, tam bağımsızlık, vatanseverlik değerleriyle bağdaştırarak anlatıyorum.

(Ö10) Bu ünite de sorunların çözümünde Atatürk'ün izlediği yolları tam kavrayabilmeleri için Yunanistan ile Nüfus Mübadelesi ve Lozan Antlaşmasının imzalanma sürecindeki kararlılığı bağdaştırarak anlatıyorum.

7. Ünite: Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası

(Ö1) Nutuk'un 1927'de sona erdiğini düşünürsek sonraki olaylar için Nutuk'u kullanmak mümkün olmuyor.

(Ö2) Tam bağımsızlık özellikle Sivas ve Erzurum Kongresi maddelerini kullanıyorum. Hem maddelerin kalıcılığını sağlamak hem de daha anlaşılır hale getirmek için.

(Ö3) Atatürk'ün yazmış olduğu Nutuk 1919-1927 yılına kadar olan olayları kapsamaktadır. Bir bağdaştırma yapamazdım bu konuyla alakalı.

(Ö4) Türk büyüklerine saygı demokratik tutum barış ve tarihsel empati gibi değer ve kavramları onun ilk günden ölümüne kadar geçen süreçte yaptıklarını Türk Milletine bıraktığı eserleri ve İkinci

Dünya Savaşına ve sonrasına yönelik tespitleri Atatürk'ün kişilik özelliklerinden olan ileri görüşlülüğü ile bağdaştırıp Nutuktaki ilgili bölümler birleştirerek anlatıyorum.

(Ö5) *Nutuk'ta bu üniteyle alakalı en temel olarak Mustafa Kemal'e suikast girişimi olayı ve bu olay neticesi söylediği; “Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır” ve gençlere yönelik; “Cumhuriyet'i biz kurduk, onu yaşatacak olan sizlersiniz” sözlerini önemsiyor ve vurguluyorum. Hedef muasır medeniyetler seviyesi olarak işaret edildiğinden, yerinde saymama, daima ilerleme, üretmek gelişme ve güçlenme idealleriyle gençlerimizin yollarına devam etmeleri, bu anlamda en temel yol göstericilerinin de bilim olması gerektiği üzerinde duruyorum.*

(Ö6) *Cevap verilmedi.*

(Ö7) *Bağımsızlık, barışçılık, uluslararası hukuka bağlılık.*

(Ö8) *Nutuk eserinin tamamını bu üniteye değer ile ilişkilendirebilirim. Bu ünitenin en büyük değeri Türk büyüklerine saygı değeri. Nutuk'u baştan sona okuduğumuzda Mustafa Kemal gibi bir Türk büyüğüne gösterilmesi gereken derin saygıyı, burada yaşanan olaylarla ilişkilendirmemiz gerekir.*

(Ö9) *Direkt olarak bu üniteyle ilgili Nutuk'ta bir bölüm bulunmamaktadır.*

(Ö10) *Bu üniteye Nutuk'tan yararlanmıyorum.*

9. Tema: Verilen değerlerin istendik davranışa dönüşüp dönüşmediği

Bu tema altında katılımcılara 8. Sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi kapsamında verilen değerlerin öğrencilerde istendik davranışlara dönüşüp dönüşmediği, dönüşüyorsa bunu yaparken hangi yöntem ve teknikleri kullandıkları, dönüşmüyor ise bunun sebepleri sorulmuştur. Katılımcılardan 6'sı verilen değerler eğitiminin öğrencide istendik davranışlara dönüştüğünü düşünürken, 4'ü verilen değerler eğitiminin öğrencide istendik davranışa dönüşmediğini belirtmiştir. Aşağıda 10 katılımcının bu soruya verdikleri yanıtlar bulunmaktadır.

Öğrencide istendik davranışa dönüştüğünü düşünenler: Ö 1, 3, 5, 6, 7, 9

Öğrencide istendik davranışa dönüşmediğini düşünenler: Ö 2, 4, 8, 10'dur.

(Ö1) *Dönüştüğünü öğrencilere fazlasıyla gözlemliyorum. Daha duyarlı ve sorumlu davranıyorlar. Bu konuları sadece sınavda puan almak için değil iyi bir yurttaş olmanın gereği olarak öğrenmeleri gerektiğinin farkındalar.*

(Ö2) *Dönüştüğünü düşünmüyorum. Öğrenciler bu dönemde değerlerinin büyük bir kısmını oluşturmuş oluyorlar. Vatan ve millet sevgisi, maddi ve manevi değerler, bağımsızlık gibi değerler biraz daha derinleştirilebiliyor. Ayrıca öğrenciler daha çok sınava yönelik çalışmaları tercih ediyorlar.*

(Ö3) *Bence değerler eğitimi ile öğrencide istendik değişimler oluyor. İnkılap tarihi soyut bir ders ve çocuklara vatan sevgisinin gerçekten aşılandığı bir ders bundan dolayı değerler gerçek anlamda işe yaramaktadır.*

(Ö4) *Çok geniş bir soru olmakla beraber Türkiye'nin 97 yıllık cumhuriyet tarihine bakarak tam olarak yerleşmediğini düşünüyorum. Özellikle ilke ve devrimlerinin anlaşılmasında ciddi sorunlar olduğunu düşünüyorum. Hala Atatürk'ü tam olarak anlayabilmiş ve anlatabilmiş değiliz. Ülkemizin genel ve ciddi bir sorunu olan kavram karmaşası sorunu en çok Atatürk'ün anlaşılmasını zorlaştırmış durumda.*

(Ö5) 8.sınıf öğrencilerimizde bu ders kapsamında, vatanseverlik, birlik beraberlik, yardımlaşma gibi değerlerin davranışa dönüştüğünü söyleyebilirim. Ancak bir değeri inşa ederken bazen yeterince üzerinde duramamaktan, bazen de farklı ortamlarda devamını getirememekten kaynaklı, oluşan değer yargılarının bir süre sonra sönmeye başladığını da söyleyebiliriz. Örneğin ilk maddelerde bahsettiğim "Ya istiklal ya ölüm" ünitesi değerleri daha canlı yaşatma anlamında öncü iken, eğitim yılının sonuna doğru biraz yorulmuşluğun, biraz da sınav stresinin etkisiyle bu değerleri aynı coşkunlukta taşıyamadıklarını da gözlemliyorum. Ancak bu da gerek içinde buldukları yaş, gerekse şartlar anlamında anlaşılır bir durumdur. Yine de bu anlamda öğrencilerimizdeki değerleri inşa etmek adına; ders saatlerimizin artırılması, bilgilerin biraz daha hafifletilmesi, daha çok vatan millet sevgisi, özgüven, birlik ruhu gibi değerlere atıflarda bulunulması bence daha faydalı olacaktır.

(Ö6) Bu öğrenciden öğrenciye farklılık gösteren bir durumdur. Ama genel itibariyle verdiğimiz değerler istedik davranışlara dönüşmektedir. Kullandığımız yöntemler yukarıda anlattığımız şekildedir. Özellikle Nutuk kitabını her öğrencimizin okuması için gayret göstermekteyiz.

(Ö7) Verilen değerlerin davranışa dönüştüğünü ancak kalıcı olmadığını görüyorum. Çünkü dersimizin diğer derslere oranla yeterince önemsenmediğini düşünüyorum.

(Ö8) Sekizinci sınıf öğrencileri olaylara LGS açısından baktıkları için değerler kısmına pek odaklanamıyorlar. Ayrıca kronolojik olarak çok fazla bilginin verilmesinden dolayı, bilgileri bilmek, değerleri özümsemenin önüne geçiyor.

(Ö9) Değerler öğrencilere istedik şekilde aktarılıyor. Öğrenciler bu derste vatanseverlik, demokrasi, akıl ve bilim, bağımsızlık, millet sevgisi gibi değerleri öğreniyor. Fakat Atatürk ve cumhuriyetle ilgili ülkemizde yaygın bir şekilde dolaşan hurafe ve yalan yanlış bilgiler dolayısıyla okul dışarısında öğrencilerin kafası karışabiliyor, özellikle toplumun eğitim dışında kalan kısımları Atatürk, cumhuriyet ve ilkeler doğrultusunda daha etkin bir şekilde bilgilendirilmesi gerekiyor.

(Ö10) Değerlerin çoğunlukla istedik davranışlara dönüştüğünü düşünmüyorum. Yaş seviyesi olarak somut düşünce döneminin ağır basması manevi değerlerin özümsemesinde zorluk oluşturuyor. Dönüşmesini arttırmak için tarihsel olayları kişilere indirgeyerek bireysel olarak dönem kişilerinin yaşadıklarını, hissettiklerini empati kurarak içselleştirmelerine çalışıyorum. İstedik davranışlara dönüşmemesinde somut düşünme, daha bireysel yani ben merkezli bir kuşak olmaları, manevi değerlerden çok maddi değerlere önem vermelerinin sebep olduğunu düşünüyorum.

10. Tema: Değerleri verirken ders kitabı haricinde farklı kaynak kullanımı

Bu tema altında katılımcıların ders kitabı ve Nutuk haricinde farklı olarak kaynak kullanıp kullanmadıkları, kullanıyorlarsa bu kaynakların neler olduğu sorulmuştur. Katılımcılardan 6'sı ders kitabı ve Nutuk haricinde farklı kaynaklardan da yararlandıklarını, 4'ü ise ders kitabı ve Nutuk haricinde farklı bir kaynaktan faydalanmadıklarını belirtmiştir. Aşağıda 10 katılımcının bu soruya verdikleri yanıtlar bulunmaktadır.

Ders kitabı ve Nutuk haricinde farklı kaynaklardan yararlananlar: Ö 1, 3, 4, 5, 6, 9

Ders kitabı ve Nutuk haricinde farklı kaynaklardan yararlanmayanlar: Ö 2, 7, 8, 10

Hangi kaynaklardan yararlandıkları: Şu Çılgın Türkler (Ö1), Sınıf Arkadaşım Atatürk (Ö1), Küçük Ağa (Ö1), Türk'ün Ateşle İmtihanı (Ö1), Ateşten Gömlek (Ö1,6), Yaban (Ö6), Cumhuriyet ve Milli mücadele dönemi yazarlarının yazmış oldukları eserler (Ö4), Atatürk Araştırma Vakfı eserleri (Ö4), dönem konusunda uzman olmuş tarihçi ve araştırmacıların eserleri (Ö4), o dönemi yaşayanların

ağzından mesela Kazım Karabekir'in hayatını anlattığı (Ö5), onların aile ve yakınlarının (mesela kızı Timsal Hanım'ın) anıları, hatıratları (Ö5), Yakup kadri Karaosmanoğlu'nun, Halide Edip Adivar'ın, Tarık Buğra'nın, Turgut Özakman'ın, İlber Ortaylı'nın kitapları (Ö5,9)

(Ö1) Evet. Özellikle *Şu Çılgın Türkler, Sınıf Arkadaşım Atatürk, Küçük Ağa, Ateşten Gömlek, Türk'ün Ateşle İmtihanı vb. milli mücadele dönemini yansıtan eserlerden alıntılara yaparak ders kitaplarında yer alan bilgileri özellikle vatanseverlik ile harmanlayarak veriyorum.*

(Ö2) *Ders kitabı ve Nutuk kullanıyorum. Farklı bir kaynak kullanmıyorum.*

(Ö3) *Farklı kaynaklardan yararlanıyorum. Ders kitabının görseller açısından biraz eksik kaldığını düşünüyorum. Bundan dolayı farklı kaynaklar çocuğun daha iyi bir şekilde öğrenmesine destek olarak görüyorum ve kullanıyorum.*

(Ö4) *Başta Nutuk olmak üzere cumhuriyet ve milli mücadele dönemi yazarlarının yazmış olduğu eserleri, Atatürk araştırma vakfının eserlerini ve dönem konusunda uzman olmuş tarihçi ve araştırmacıların eserlerini tavsiye ediyorum. Bu kadar önemli bir dönemin daha net açık ve tarafsız bir şekilde değerlendirilmesi ve anlaşılması için özellikle Atatürk sevgisinin yerleşmesi, Atatürk'ün silah arkadaşlarının ve fikirdeşlerinin ne gibi zorlulardan geçtiğinin daha rahat anlaşılması için tercih ediyorum. Çünkü bu kadar önemli ve yoğun bir içeriğin sınav baskısı ve müfredat yetiştirme baskısı yüzünden anlatımın yetersiz olduğunu düşünüyorum. Daha detaylı ele alınması gereken bir içerik olduğunu düşünüyorum.*

(Ö5) *Ders kitabı dışında burada da atıfta bulunduğumuz Nutuk'u temel kaynak olarak öğrencilerime de öneriyorum. Bunun yanı sıra o dönemi yaşayanların ağzından mesela Kazım Karabekir'in hayatını anlattığı, ya da onların aile ve yakınlarının (mesela kızı Timsal Hanım'ın) anıları, hatıratları aktarıyor, yine öğrencilerime de tavsiye ediyorum. O dönemi ve sonrası cumhuriyet'in ilk yıllarını anlatan, Yakup kadri Karaosmanoğlu'nun, Halide Edip Adivar'ın, Tarık Buğra'nın, Turgut Özakman'ın, İlber Ortaylı'nın kitaplarını zaman zaman alıntılar yaparak ben de kullanıyor, hem de öğrencilerime bu yazarların kitaplarını okumaları için tavsiye ediyorum. Bunun yanı sıra yine yukarıda da belirttiğim gibi, bence bu anlamda bu özel süreci aktarmada ve değer inşa etmede halen eksiklerimiz var, görsellik ve dijitalleşme çağında bu güzel insanları anlatan daha çok kısa film, belgesel, animasyon vb. çalışmalar olursa bence akılda kalması ve isimlerin değerlerle beraber yaşaması için de katkısı mutlaka olacaktır.*

(Ö6) *Nutuk kitabı ikinci olarak tercih ettiğimiz kaynaklar içinde. Ayrıca milli mücadele dönemi eserlerini önermekteyiz. Örneğin; Ateşten Gömlek, Yaban gibi.*

(Ö7) *Güncel olaylar, tarihi filmler, belirli gün ve haftalar vb.*

(Ö8) *Sadece ders kitabından yararlanıyorum. Ders kitabının içindeki anekdotlar zaten bu konuda bize yeterince ışık tutuyor. İnteraktif kaynak olarak EBA'yı, ayrıca LGS hazırlık amaçlı da çeşitli yayınevlerinin hazırladığı LGS İnkılap Tarihi deneme sınavlarını kullanıyorum.*

(Ö9) *Milli Mücadele dönemiyle ilgili yazılmış romanlardan o dönemin gazetelerinden, basında çıkan haberlerden ve görsellerden faydalaniyorum. Yakup Kadri, Halide Edip Adivar, Tarık Buğra gibi yazarların cumhuriyet dönemi, kurtuluş savaşı ve sonrası ile ilgili eserlerin o dönemi iyi bir şekilde yansıttığını düşünüyorum. O yüzden konuyla ilgili bölümlerini derslerde kullanmaya çalışıyorum.*

(Ö10) *Ders kitabı ve Nutuk dışında bir kaynak kullanmıyorum.*

4. Sonuç

4.1. Değer kavramının tanımına yönelik sonuçlar

Çalışmaya katılan 10 katılımcıdan elde edilen bulgulardan çıkan sonuca göre ortak bir değer tanımı oluşturulmak istendiğinde değer; yaşamın içinde, toplumun çoğunluğu tarafından önem verilen, doğru ve gerekli olduğuna inanılan, karşılaşılan sorunlarda yol gösterici olarak çözüm bulup eyleme geçmemizi sağlayan, insani duyguları öne çıkaran, kültürümüze ait maddi-manevi ilke ve inançlar bütünüdür. Katılımcıların değeri tanımlarken en çok üzerinde durduğu (hayata dair olan, genel kanı-ortak düşünce, karşılaştığımız sorunlarla başa çıkma gücü, gerekli olan, insanı insan yapan özellikler, güzel vasıflar, ahlaki ilkeler ve inançlar, önem ve kıymet verdiğimiz ve yol gösterici) kavramlardır.

Pırnaz'ın (2020) "Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimine ve Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan kök değerlere yönelik görüşleri (Kahramanmaraş ili örneği)" adlı yüksek lisans tezinde Sosyal Bilgiler öğretmenleri değeri, "*Toplumun sahip olması gereken manevi kıymetler bütünü, toplumun uyması gereken ahlak kuralları, kültürel öğelerin gelecek kuşaklara aktarılması, güzel duyguların yansımaları, insani özellik kazandırma ve bizi biz yapan unsurlar*" olarak tanımlanmıştır.³³ Ulaşılan bu sonuçlar değer kavramının öğretmenler tarafından farklı tanımlar ile ifade edildiği ve değerlerin toplum hayatında ne kadar önemli olduğunu doğrulamaktadır. Pırnaz'ın elde ettiği sonuçlar, bu çalışmada elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Okul yönetiminin ve bireysel olarak öğretmenlerin yaptığı değerler eğitimi faaliyetlerine yönelik sonuçlar

4.1.1. Okulda değerler eğitimine yönelik yapılan faaliyete yönelik sonuçlar

Katılımcılardan elde edilen bulgulardan yola çıkarak, çalışmaya katılan 10 katılımcıdan 9'unun okullarında değerler eğitimine yönelik faaliyet yapıldığı, 1 katılımcının ise okulunda herhangi bir faaliyet yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu da okullarda değerler eğitimi çalışmalarının aktif olarak yapıldığını göstermektedir. Faaliyetlerin okullarda bulunan değerler kulübü tarafından belirli gün ve haftalar ile ilişkilendirilerek, her ay yapıldığı ve yapılan en fazla çalışmanın pano çalışması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değerler eğitimine yönelik yapılan diğer faaliyetler şiir, kompozisyon ve resim yarışmaları, derslerde sunum ve etkinlik çalışmaları ile toplum hizmeti çalışmalarıdır.

4.1.2. Kişisel olarak değerler eğitimine yönelik hangi faaliyetleri yaptıklarına yönelik sonuçlar

Katılımcılardan elde edilen bulgular sonucunda çalışmaya katılan 10 katılımcı da değerler eğitimine yönelik kişisel faaliyet gerçekleştirmektedir. Bu da katılımcıların kişisel olarak da değerler eğitimi çalışmalarını aktif olarak gerçekleştirdiklerini göstermektedir. Bu yapılan çalışmalar; öğrencilerle değerlere yönelik sınıf panosu hazırlama, yaratıcı drama çalışmaları, film-video ve konuşma izletme, soru cevap, örnek olay ve tarihten anekdotlar aktararak değerlerin aktarılmasıdır. Elde edilen bulgular sonucunda özel olarak değerler eğitimine yönelik bir katılımcının Atatürk'e Mektup yarışması yaptırdığı, bir katılımcının ise LÖSEV için kumbara oluşturduğu ve bağış toplayarak değerleri kavratmaya çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Pırnaz (2020) çalışmasında eğitim ve öğretim ortamlarının etkili ve nitelikli bir şekilde gerçekleşmesi için öğretmenlerin çeşitli etkinliklerden, yöntem ve tekniklerden yararlanması gerektiği Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin de kök değerler eğitimi esnasında çeşitli etkinliklerden

³³ Elif Pırnaz, "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Kök Değerlere Yönelik Görüşleri (Kahramanmaraş İli Örneği)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).

yararlandıklarını, derslerinde yöntem ve teknikler kullandıklarını belirtmiştir. Öğretmenler anlatım, soru cevap tekniği, drama, örnek olay, gezi, hikaye, şiir ve kompozisyon yazdırma, pano sergileri, ağaç dikme, örnek verme, tavsiyede bulunma, rol ve model olma, atasözü, anekdot, önemli şahsiyetlerinin hayatından yararlanma, grup çalışmaları yaptırma, tartışma gibi yaklaşım, yöntem ve tekniklerden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Pırnaz'ın elde ettiği sonuçlar, bu çalışmada elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

4.2. Ders kitabı haricinde derste Nutuk tan yararlanılmasına yönelik sonuçlar

Katılımcılardan elde edilen bulgular sonucunda katılımcıların tamamı Nutuk'tan metinlere derslerinde yer vermektedir. Nutuk'un referans metinlerden oluşması, konularımızla doğrudan ilgili olması, olayların ilk ağızdan aktarılmasının duygusal da bir boyut kazandırması dolayısıyla Nutuk'un derste kullanılan ders kitabı haricinde, öğretmenler tarafından kullanılan ikinci kaynak olarak kullanıldığını göstermektedir. Katılımcılardan elde edilen bulgulardan yola çıkarak Nutuk'ta yer alan Atatürk'ün sözlerini LGS kapsamında yer alan soruları çözerken kullandıkları ve bu sözleri analiz ederek soruları çözdükleri görülmüştür. Bununla birlikte LGS dolayısıyla test çözümüne ağırlık verildiği bundan dolayı da Nutuk'ta yer alan metinlere derste istenildiği ölçüde vakit ayıramadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan (2020) tarafından hazırlanan "Nutuk'ta geçen bazı konuların 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan kazanımlara ve ders kitaplarına göre incelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının, Atatürk'ün bizzat kaleme aldığı Nutuk'ta yer alan konularla aynı olduğu ve Nutuk'un söz konusu ders için birinci elden bir kaynak olarak kullanılabilmesi bu yüzden de TTKB'nin ders kitabı yazımına dair, kitaplarda konulara ayrılması gereken yer ile ilgili oranlar da göz önünde bulundurularak Nutuk'tan mümkün olduğu kadar fazla yararlanılması gerektiği kanaatine varılmıştır.³⁴ Doğan'ın elde ettiği sonuçlar, bu çalışmada elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

4.3. Nutuk'un geneline bakıldığında içeriğinde yer aldığı düşünülen değerlere yönelik sonuçlar

Nutuk'ta TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretim programında yer alan 21 değerden 20'si yer almaktadır. Katılımcıların Nutuk'un içeriğinde yer aldığını düşündükleri 20 değerden sadece 10 değere (vatanseverlik, dayanışma, adalet, özgürlük, barış, eşitlik, bağımsızlık, sorumluluk, duyarlılık, çalışkanlık) değindikleri, 10 değerden (saygı, sevgi, dostluk, sabır, dürüstlük, bilimsellik, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik ve aile birliğine önem verme) ise hiç bahsetmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber katılımcıların değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 33 farklı ifade kullandıkları (milli birlik ve beraberlik, vatan ve millet sevgisi, fedakarlık, zorluklarla mücadele, bayrak sevgisi, güven, akıl ve bilim, milliyetçilik, akılcılık, çağdaşlık, aklını kullanma, azim, kararlılık, millete verilen değer, özgüven, farklı milletlere saygı, üstün düzeyde insan sevgisi, barış tutkusu, vatan toprağına bağlılık, ülke içinde farklı görüşlere saygı, birliktelik, açık sözlülük, millet sevgisi, empati, sadakat, eleştirel düşünme, engin bir ulus ve yurt sevgisi, yeniliklere açık olma, düşünce ve uygulamalarında yapıcı, yaratıcı, kapsayıcı, yönlendirici ve geliştirici bir ölçüye yer verme, bütün uygulamalarında akıl ve bilim yolunu ön planda tutma, kültür değerlerini devlet felsefesinin temeline

³⁴ Beyza Doğan, "Nutuk'ta geçen bazı konuların 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan kazanımlara ve ders kitaplarına göre incelenmesi" (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020).

yerleştirme, ulusal değerleri çağdaş değerlerle yoğuran yapıcı bir sentez gücüne sahip olma, derinlemesine bir sezgi gücü ve uzak görüşlülük) sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcıların 20 değerini sadece 10'una yani yarısına değinmesi, 10 katılımcıdan sadece 1'inin hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 3'ünün ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 9'u tarafından 21 değer dışında 33 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin Nutuk'ta yer alan değerler ve değer ifadeleri konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıklarını göstermektedir.

4.4. TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan 7 ünite değerlerin dağılımına yönelik sonuçlar

4.4.1. Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğine, değerleri yeterli bulup bulmadıklarına ve eksikliklerine yönelik sonuçlar

TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı birinci ünitesi Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde 21 değerden 14 değer (bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, eşitlik, bilimsellik, sorumluluk, özgürlük, çalışkanlık, duyarlılık, saygı, estetik, adalet, aile birliğine önem verme, sabır) yer almakta, 7 değer (barış, sevgi, dostluk, dürüstlük, yardımseverlik, tasarruf, öz denetim) yer almamaktadır. Katılımcıların Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde yer alan 14 değerden 9 değere (vatanseverlik, sorumluluk, çalışkanlık, saygı, özgürlük, sabır, duyarlılık, dayanışma, aile birliğine önem verme) değindikleri 5 değere (bağımsızlık, eşitlik, bilimsellik, estetik, adalet) değinmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Bulgulardan katılımcıların Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde ders kitabında yer almayan 3 değer (sevgi, dürüstlük, öz denetim) de yer aldığını belirttikleri sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 18 yanlış ifade kullandıkları (cesaret, akıl ve bilim, vatan, bayrak ve millet sevgisi, aile içerisindeki sevgi ve saygı, Türk büyüklerine saygı, vatan ve millet sevgisi, vatan sevgisi, millet sevgisi, milliyetçilik, tarih bilinci, aile sevgisi, hoşgörülü, hoşgörü, lider, özgüven, azim, kararlı, zorluklarla mücadelede kendinden çok toplumun-vatanın çıkarlarını ön planda tutması) sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcıların 14 değerini sadece 9'una değinmesi, ders kitabında yer almayan 3 değerini belirttikleri, 10 katılımcıdan sadece 3'ünün hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 2'sinin ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 7'si tarafından 21 değer dışında 18 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu ünite de yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 18 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.4.2. Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğine, değerleri yeterli bulup bulmadıklarına ve eksikliklerine yönelik sonuçlar

TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ikinci ünitesi Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar'da 21 değerden 15 değer (barış, sevgi, dostluk, dürüstlük, yardımseverlik, öz denetim, bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, sorumluluk, eşitlik, özgürlük, duyarlılık, saygı, çalışkanlık) yer almakta 6 değer (bilimsellik, estetik, tasarruf, aile birliğine önem verme, sabır, adalet) yer almamaktadır. Katılımcıların Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde yer alan 15 değerden 7 değere (bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, sorumluluk, eşitlik, özgürlük, duyarlılık) değindikleri, 8 değere (barış, sevgi, dostluk, dürüstlük, yardımseverlik, öz denetim, saygı, çalışkanlık) değinmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 17 yanlış ifade kullandıkları (vatan sevgisi, milli birlik ve beraberlik, kararlılık, fedakârlık, vatan ve millet sevgisi, demokratikleşme, birlik, ileri görüşlülük, ulusal

egemenlik, beraberlik, milli birlik, millet sevgisi, liderlik, paylaşma, yardımlaşma, mücadelecilik, milli bilinç) sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların 15 değerinde sadece 7'sine değinmesi, 10 katılımcıdan sadece 2'sinin hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 1'inin ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 8'i tarafından 21 değer dışında 17 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 17 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.4.3. Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğine, değerleri yeterli bulup bulmadıklarına ve eksikliklerine yönelik sonuçlar

TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı üçüncü ünitesi Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm'de 21 değerden 16 değer (vatanseverlik, bağımsızlık, özgürlük, dayanışma, eşitlik, sorumluluk, duyarlılık, barış, sevgi, dostluk, dürüstlük, bilimsellik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik) yer almakta 5 değer (saygı, estetik, adalet, aile birliğine önem verme, sabır) yer almamaktadır. Katılımcıların Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde yer alan 16 değerden 7 değere (vatanseverlik, bağımsızlık, özgürlük, dayanışma, eşitlik, sorumluluk, duyarlılık) değindikleri 9 değere (barış, sevgi, dostluk, dürüstlük, bilimsellik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik) değinmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 23 yanlış ifade kullandıkları (vatan sevgisi, milli birlik ve beraberlik, tam bağımsızlık, fedâkarlık, vatan ve millet sevgisi, özgüven, paylaşma, yardımlaşma, birlik- beraberlik, kararlılık, birlik, beraberlik, toplumsal dayanışma, özgürlük ruhu, bilinç, demokratikleşme, öz saygı, mücadelecilik, inanç, sabır, azim, vatan-millet-bayrak sevgisi, zorluklara rağmen mücadeleden vazgeçmemek) sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların 16 değerinde sadece 7'sine değinmesi, 10 katılımcıdan sadece 2'sinin hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 8'i tarafından 21 değer dışında 23 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 23 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmedikleri sonucunu göstermektedir. Bulgular sonucunda katılımcıların bu üniteye yer alan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, 23 yanlış değer ifadesi kullanarak, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.4.4. Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğine, değerleri yeterli bulup bulmadıklarına ve eksikliklerine yönelik sonuçlar

TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı dördüncü ünitesi Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye'de 21 değerden 17 değer (sorumluluk, çalışkanlık, eşitlik, özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, barış, saygı, sevgi, dostluk, dayanışma, estetik, bilimsellik, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme) yer almakta 4 değer (duyarlılık, dürüstlük, adalet, sabır) yer almamaktadır. Katılımcıların Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde yer alan 17 değerden 6 değere (sorumluluk, çalışkanlık, eşitlik, özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik) değindikleri 11 değere (barış, saygı, sevgi, dostluk, dayanışma, estetik, bilimsellik, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem verme) değinmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulardan katılımcıların Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde ders kitabında yer almayan 1 değer (duyarlılık) de yer aldığını belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 18 yanlış ifade kullandıkları (çağdaşlık, akıl ve bilim, çağdaşlaşma, modernlik, özgüven,

yardımlaşma, kararlılık, ilerleme, birleştirici, inanç, sabır, değişim, azim, cesaret, birlik ve beraberliğin önemi, milli birlik ve beraberlik, kadın erkek eşitliği, gelişmeyi hedef alan yenilikçi bireyler) sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların 17 değerinde sadece 6'sına değinmesi, ders kitabında yer almayan 1 değerinde yer aldığını belirtmeleri, 10 katılımcıdan sadece 1'inin hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 6'sının ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 9'u tarafından 21 değer dışında 18 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 18 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.4.5. Demokratikleşme Çabaları ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğine, değerleri yeterli bulup bulmadıklarına ve eksikliklerine yönelik sonuçlar

TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı beşinci ünitesi Demokratikleşme Çabalarında 21 değerden 9 değer yer almakta (bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, bilimsellik, sorumluluk, özgürlük, çalışkanlık, saygı, sevgi), 12 değer (eşitlik, duyarlılık, barış, dostluk, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, dürüstlük, tasarruf, estetik, adalet, öz denetim, sabır) yer almamaktadır. Katılımcıların Demokratikleşme Çabaları ünitesinde yer alan 9 değerden 5 değere (bağımsızlık, vatanseverlik, bilimsellik, sorumluluk, özgürlük) değindikleri 4 değere (çalışkanlık, saygı, sevgi, dayanışma) değinmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulardan katılımcıların Demokratikleşme Çabaları ünitesinde ders kitabında yer almayan 3 değerinde (adalet, eşitlik, duyarlılık) de yer aldığını belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 15 yanlış ifade kullandıkları (demokratikleşme, insan hakları, milli egemenlik, kadın hakları, demokrasi, demokratik tutum, işbirliği, dış politikada eşitlik, milli birlik ve beraberlik, sabır, milli bilinç, demokratik yaşam, farklı görüşlere saygı, milli kimlik, milli irade) sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların 9 değerinde sadece 5'ine değinmesi, ders kitabında yer almayan 3 değerinde yer aldığını belirtmeleri, 10 katılımcıdan sadece 1'inin hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 5'inin ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 9'u tarafından 21 değer dışında 15 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 15 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.4.6. Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğine, değerleri yeterli bulup bulmadıklarına ve eksikliklerine yönelik sonuçlar

TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı altıncı ünitesi Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasında 21 değerden 10 değer yer almakta (bağımsızlık, dayanışma, bilimsellik, sorumluluk, özgürlük, saygı, barış, dostluk, dürüstlük, adalet), 11 değer (vatanseverlik, eşitlik, sevgi, çalışkanlık, duyarlılık, yardımseverlik, tasarruf, estetik, öz denetim, sabır, aile birliğine önem verme) yer almamaktadır. Katılımcıların Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde yer alan 10 değerden 5 değere (bağımsızlık, dayanışma, sorumluluk, özgürlük, barış) değindikleri 5 değere (bilimsellik, dostluk, dürüstlük, adalet, saygı) değinmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulardan katılımcıların Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde yer almayan 3 değerinde (vatanseverlik, eşitlik, duyarlılık) de yer aldığını belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 19 yanlış ifade kullandıkları (tam bağımsızlık, hoşgörü, yardımlaşma, mütakabiliyet, işbirliği, barışçılık, uluslararası eşitlik, Misak-ı Milli, akılcılık, gerçekçilik, hukuka

bağlılık, demokrasi, vatan ve millet sevgisi, milli menfaatleri esas alma, yenilikçi düşünme, milli birlik ve beraberlik, özveri, uluslararası ilişkilerde karşılıklı saygı, sorunları barışçı yollarla çözme) sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların 10 değerini sadece 5'ine değinmesi, ders kitabında yer almayan 3 değerini yer aldığını belirtmeleri, 10 katılımcıdan sadece 3'ünün hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 1'inin ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 7'si tarafından 21 değer dışında 19 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 19 yanlış değer ifadesi kullanmalarını, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.4.7. Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde kazanımlar kapsamında ders kitabında hangi değerlerin verildiğine, değerleri yeterli bulup bulmadıklarına ve eksikliklerine yönelik sonuçlar

TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı altıncı ünitesi olan Atatürk'ün Ölümü ve Sonrasında 21 değerden 9 değer yer almakta (bağımsızlık, vatanseverlik, eşitlik, dayanışma, bilimsellik, dostluk, çalışkanlık, özgürlük, barış), 12 değer (sorumluluk, sevgi, duyarlılık, saygı, yardımseverlik, dürüstlük, tasarruf, estetik, adalet, öz denetim, aile birliğine önem verme, sabır) yer almamaktadır. Katılımcıların Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde yer alan 9 değerden 5 değere (bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, çalışkanlık, barış) değindikleri 4 değere (eşitlik, bilimsellik, dostluk, özgürlük) değinmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulardan katılımcıların Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde yer almayan 3 değerini (saygı, sevgi, sorumluluk) de yer aldığını belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 14 yanlış ifade (Türk büyüklerine saygı, fedakârlık, vefa, demokratik tutum, demokrasi, vefalı olmak, insan sevgisi, barışçılık, milli kahramanlara sahip çıkma, milli değerlere sahip çıkma, uluslararası hukuka bağlılık, atasına olan sevgi, atasına olan bağlılık, atasına olan minnettarlık) kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların 9 değerini sadece 5'ine değinmesi, ders kitabında yer almayan 3 değerini yer aldığını belirtmeleri, 10 katılımcıdan sadece 2'sinin hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 3'ünün ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 8'i tarafından 21 değer dışında 14 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündürmektedir. Katılımcıların 14 yanlış değer ifadesi kullanmasından değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.5. TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini anlatırken 7 ünite içerisinde üzerinde durdukları değerlere yönelik sonuçlar

4.5.1. Bir Kahraman Doğuyor ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde durdukları, değerleri nasıl ve hangi yöntemler ile verdiklerine yönelik sonuçlar

Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde 21 değerden 14'ü yer almaktadır. Ders kitabından elde ettiğimiz bulgular sonucunda katılımcıların bu üniteyi öğrenciye aktarırken üzerinde durması gereken bu 14 değer bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, bilimsellik, sorumluluk, eşitlik, özgürlük, duyarlılık, saygı, çalışkanlık, adalet, estetik, aile birliğine önem verme ve sabırdır. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre bu 14 değerden 9 değerini üzerinde durdukları, 5 değerini ise üzerinde durmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Üzerinde durdukları 9 değer bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, sorumluluk, eşitlik, özgürlük, duyarlılık, çalışkanlık, aile birliğine önem verme; üzerinde durmadıkları 5 değer bilimsellik, saygı, adalet, sabır ve estetikdir. Bununla birlikte katılımcılar değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 23 (vatan ve millet sevgisi, hoşgörü, çok yönlülük, akıl ve bilim, Türk büyüklerine saygı, millet sevgisi, sabır, kendine

olan saygı, fedakarlık, okuma ve öğrenme, yardımlaşma, azim, farklılıklara saygılı olmak, arkadaş sevgisi, değişimden korkmamak, kararlı olmak, yeniliklere açık olmak, vatan sevgisi, eğitimin önemi, eleştirel düşünme, olayları sebep-sonuç ilişkisiyle yorumlayabilme, tarih bilinci, empati kurabilme) farklı ifade kullanmıştır.

Bu ünite içerisinde oran olarak ilk üç sırada yer alan değerler vatanseverlik, bilimsellik ve özgürlüktür. Ancak katılımcıların vatanseverlik ve özgürlük değerinin üzerinde durdukları; bilimsellik değerinin ise üzerinde durmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların 14 değerden sadece 9'unun üzerinde durup 5 değer üzerinde durmamaları, üzerinde durmadıkları 5 değerden biri olan bilimsellik değerinin bu ünite içerisinde yoğun olarak yer aldığı halde değinmemeleri, 10 katılımcıdan sadece 1'inin hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 3' ünün ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 9'u tarafından 21 değer dışında 23 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 23 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.5.2. Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde durdukları, değerleri nasıl ve hangi yöntemler ile verdiklerine yönelik sonuçlar

Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde 21 değerden 15'i yer almaktadır. Ders kitabından elde ettiğimiz bulgular sonucunda katılımcıların bu üniteyi öğrenciye aktarırken üzerinde durması gereken bu 15 değer barış, sevgi, dostluk, dürüstlük, yardımseverlik, öz denetim, bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, sorumluluk, eşitlik, özgürlük, duyarlılık, saygı, çalışkanlıktır. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre bu 15 değerden 6 değer üzerinde durdukları 9 değer ise üzerinde durmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Üzerinde durdukları 6 değer bağımsızlık, vatanseverlik, sorumluluk, eşitlik, özgürlük ve duyarlılık; üzerinde durmadıkları 9 değer barış, sevgi, dostluk, dürüstlük, yardımseverlik, öz denetim, dayanışma, saygı ve çalışkanlıktır. Bununla birlikte katılımcılar değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 11 (Milli birlik ve beraberlik, vatan sevgisi, tam bağımsızlık, millet sevgisi, vatanın önemi, bağımsızlığa olan düşkünlük, vatan ve millet sevgisi, ulusal egemenlik, kararlılık, mücadelecilik, olaylara karşı duyarlı olabilme) farklı ifade kullanmıştır.

Bu ünite içerisinde oran olarak ilk üç sırada yer alan değerler bağımsızlık, vatanseverlik ve dayanışmadır. Ancak katılımcıların bağımsızlık ve vatanseverlik değerinin üzerinde durdukları; dayanışma değerinin ise üzerinde durmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların 15 değerden sadece 6'sının üzerinde durup 9 değer üzerinde durmamaları, üzerinde durmadıkları 9 değerden biri olan dayanışma değerine bu ünite içerisinde yoğun olarak yer aldığı halde değinmemeleri, 10 katılımcıdan sadece 3' ünün hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 3' ünün ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 7'si tarafından 21 değer dışında 11 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 11 yanlış değer ifadesi kullanmaları nedeniyle, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.5.3. Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde durdukları, değerleri nasıl ve hangi yöntemler ile verdiklerine yönelik sonuçlar

Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde 21 değerden 16'sı yer almaktadır. Ders kitabından elde ettiğimiz bulgular sonucunda katılımcıların bu üniteyi öğrenciye aktarırken üzerinde durmaları gereken bu 16 değer vatanseverlik, bağımsızlık, özgürlük, dayanışma, eşitlik, sorumluluk, duyarlılık, barış, sevgi, dostluk, dürüstlük, bilimsellik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim ve

yardımseverliktir. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre bu 16 değerden 7 değer üzerinde durduklarını 9 değer ise üzerinde durmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Üzerinde durdukları 7 değer vatanseverlik, bağımsızlık, özgürlük, dayanışma, eşitlik, sorumluluk, duyarlılık; üzerinde durmadıkları 9 değer barış, sevgi, dostluk, dürüstlük, bilimsellik, çalışkanlık, tasarruf, özdenetim, yardımseverliktir. Bununla birlikte katılımcılar değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 13 (milli birlik ve beraberlik, vatan sevgisi, tam bağımsızlık, sabır, kararlılık, inisiyatif alma, yardımlaşma, toplumsal dayanışma, disiplin, mücadelecilik, millet sevgisi, fedakarlık, zorluklara rağmen mücadeleden vazgeçmemek) farklı ifade kullanmıştır.

Bu ünite içerisinde ilk üç sırada yer alan değerler bağımsızlık, vatanseverlik ve dayanışmadır. Katılımcıların bu üç değer üzerinde durdukları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların 16 değerden sadece 7'sinin üzerinde durup 9 değer üzerinde durmamaları, 10 katılımcıdan sadece 3'ünün hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 1'inin ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 7'si tarafından 21 değer dışında 13 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 13 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.5.4. Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde durdukları, değerleri nasıl ve hangi yöntemler ile verdiklerine yönelik sonuçlar

Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde 21 değerden 17'si yer almaktadır. Ders kitabından elde ettiğimiz bulgular sonucunda katılımcıların bu üniteyi öğrenciye aktarırken üzerinde durmaları gereken bu 17 değer sorumluluk, çalışkanlık, eşitlik, özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, barış, saygı, sevgi, dostluk, dayanışma, estetik, bilimsellik, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik ve aile birliğine önem vermedir. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre 17 değerden 8 değer üzerinde durdukları, 9 değer ise üzerinde durmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Üzerinde durdukları 8 değer sorumluluk, çalışkanlık, eşitlik, özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma ve bilimsellik üzerinde durmadıkları 9 değer barış, saygı, sevgi, dostluk, estetik, tasarruf, özdenetim, yardımseverlik, aile birliğine önem vermedir. Katılımcılar duyarlılık ve adalet değerinin üzerinde durduklarını belirtse de bu iki değer bu ünite içerisinde yer almamaktadır. Bununla birlikte katılımcılar değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 15 (çağdaşlık, çağdaşlaşma, özgüven, akıl ve bilim, akıl ve bilimin önemi, yenilikler, birleştirici, yeniliklere açık olma, modernlik, milli kimlik, sabırlı olma, disiplinli olma, ilerleme, değişim, yenilikçi) farklı ifade kullanmıştır.

Bu ünite içerisinde oran olarak ilk üç sırada yer alan değerler bağımsızlık, eşitlik ve bilimseliktir. Katılımcıların bu üç değere de değindikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların 17 değerden sadece 8'inin üzerinde durup 9 değer üzerinde durmamaları, bu üniteye yer almadığı halde iki değer üzerinde durduklarını belirtmeleri, 10 katılımcıdan sadece 3'ünün hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 5'inin ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 7'si tarafından 21 değer dışında 15 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 15 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.5.5. Demokratikleşme Çabaları ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde durdukları, değerleri nasıl ve hangi yöntemler ile verdiklerine yönelik sonuçlar

Demokratikleşme çabaları ünitesinde 21 değerden 9'u yer almaktadır. Ders kitabından elde ettiğimiz bulgular sonucunda katılımcıların bu üniteyi öğrenciye aktarırken üzerinde durması gereken bu 9 değer bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, bilimsellik, sorumluluk, özgürlük, çalışkanlık, saygı

ve sevgidir. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre bu 9 değerden 5 değer üzerinde durduklarını 4 değer ise üzerinde durmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Üzerinde durdukları 5 değer özgürlük, bağımsızlık, sorumluluk, vatanseverlik, bilimsellik üzerinde durmadıkları 4 değer dayanışma, çalışkanlık, saygı ve sevgidir. Katılımcılar eşitlik, adalet ve duyarlılık değerinin üzerinde durduklarını belirtse de bu üç değer bu ünite içerisinde yer almamaktadır. Bununla birlikte katılımcılar değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 12 (demokrasi, demokratikleşme, kadın hakları, demokratik tutum, işbirliği, milli egemenlik, adil ve eşit bir yönetim, ulusal egemenlik, özgür düşünce, insan hakları, milli irade, Atatürk ve devrimlerine yönelik tehditler) farklı ifade kullanmıştır. Bu ünite içerisinde oran olarak ilk yedi değer bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, bilimsellik, sorumluluk, özgürlük, çalışkanlıktır. Katılımcıların bu 7 değerlerden çalışkanlık ve dayanışmanın üzerinde durmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların 9 değerden sadece 5'inin üzerinde durup 4 değer üzerinde durmamaları, üzerinde durduklarını belirttikleri 3 değer ders kitabında yer almıyor olması, ünite içerisinde yoğun olarak yer alan 7 değerden 2'sinin üzerinde durmamaları, 10 katılımcıdan sadece 2'sinin hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 4'ünün ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 8'i tarafından 21 değer dışında 12 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 12 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.5.6. Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde durdukları, değerleri nasıl ve hangi yöntemler ile verdiklerine yönelik sonuçlar

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde 21 değerden 10'u yer almaktadır. Ders kitabından elde ettiğimiz bulgular sonucunda katılımcıların bu üniteyi öğrenciye aktarırken üzerinde durması gereken bu 10 değer bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, bilimsellik, sorumluluk, özgürlük, çalışkanlık, saygı, barış ve sevgidir. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre bu 10 değerden 7 değer üzerinde durdukları 3 değer üzerinde durmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Üzerinde durdukları 7 değer bağımsızlık, vatanseverlik, dayanışma, sorumluluk, özgürlük, barış, saygı üzerinde durmadıkları 3 değer bilimsellik, çalışkanlık ve sevgidir. Katılımcılar eşitlik değerinin üzerinde durduklarını belirtse de değer bu ünite içerisinde yer almamaktadır. Bununla birlikte katılımcılar değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 15 (yardımlaşma, tam bağımsızlık, vatan ve millet sevgisi, duyarlı, barışçılık, demokrasi, uluslararası denklik, gerçekçi, barışçı, Misak-ı Milli, akıl, maddi ve manevi değerler, özgürlükçü, hukuka bağlılık, özveri) farklı ifade kullanmışlardır.

Bu ünite içerisinde oran olarak ilk üç sırada yer alan değerler barış, dayanışma ve bağımsızlıktır. Katılımcıların bu üç değere de değindikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların 10 değerden sadece 7'sinin üzerinde durup 3 değer üzerinde durmamaları, üzerinde durduklarını belirttikleri bir değer aslında bu ünite içerisinde yer alan değerler arasında yer almadığı, 10 katılımcıdan sadece 2'sinin hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 1'inin ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 8'i tarafından 21 değer dışında 15 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 15 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.5.7. Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesini derste öğrenciye aktarırken hangi değerler üzerinde durdukları, değerleri nasıl ve hangi yöntemler ile verdiklerine yönelik sonuçlar

Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde 21 değerden 9'u yer almaktadır. Ders kitabından elde edilen bulgular sonucunda katılımcıların bu üniteyi öğrenciye aktarırken üzerinde durması gereken 9

değer bağımsızlık, vatanseverlik, eşitlik, dayanışma, bilimsellik, dostluk, çalışkanlık, özgürlük, barıştır. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre bu 9 değerden 5'inin üzerinde durdukları, 4 değer ise üzerinde durmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Üzerinde durdukları 5 değer barış, bağımsızlık, çalışkanlık, vatanseverlik ve dostluk üzerinde durmadıkları 4 değer eşitlik, bilimsellik, dayanışma ve özgürlüktür. Katılımcılar saygı, sevgi, sorumluluk ve duyarlılık değerinin üzerinde durduklarını belirtse de bu 4 değer bu ünite içerisinde yer almamaktadır. Bununla birlikte katılımcılar değer olarak ifade ettikleri ancak doğru değer ifadesi olmayan 16 (vatan ve millet sevgisi, tam bağımsızlık, Türk büyüklerine saygı, özgüven, minnet, sadakat, ülkemizi sevmek, demokratik tutum, cesaret, vefa, demokrasi, gerçekçilik, tarihsel empati, vefalı olmak, barışçılık, uluslararası hukuka uygunluk) farklı ifade kullanmıştır.

Bu ünite içerisinde oran olarak ilk dört sırada yer alan değerler barış, dostluk, bilimsellik ve özgürlüktür. Katılımcıların bu dört değerden barış ve dostluğa değindikleri ancak bilimsellik ve özgürlüğe değinmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların 9 değerden sadece 5'inin üzerinde durup 4 değer üzerinde durmamaları, üzerinde durduklarını belirttikleri 4 değer bu ünite içerisinde yer almaması, bu ünite içerisinde yoğun olarak yer aldığı halde iki değere değinmemeleri, 10 katılımcıdan sadece 4'ünün hiç yanlış değer ifadesi kullanmaması, 2'sinin ise hiç doğru değer ifadesi kullanmaması, katılımcıların 6'sı tarafından 21 değer dışında 16 farklı değer ifadesi kullanılması öğretmenlerin bu üniteye yer alan ve yer almayan değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, 16 yanlış değer ifadesi kullanmaları, değer ifadelerini de tam olarak bilmediklerini göstermektedir.

4.6. Değerlerin öğretimi sırasında kullandıkları yöntem ve tekniklere yönelik sonuçlar

Katılımcılardan elde edilen bulgular sonucunda katılımcıların değerleri öğrenciye aktarırken kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerinde ilk iki sırayı geleneksel öğretim yöntemlerinden olan anlatım ve tartışma yönteminin aldığı görülmektedir. Geleneksel öğretim yöntemleri öğrencinin pasif kaldığı, derse sadece söz verildiğinde katıldığı, sonucunun genelde dersten sıkılma ve zevk alamama şeklinde son bulduğu yöntemler olarak belirtilir.³⁵ Öğretim programında da ifade edildiği üzere aktif öğretim yöntemleri öğrencinin derste aktif rol aldığı, dersin akışına yön verdiği, dersin canlı tutulduğu, merak uyandırdığı ve zevk aldığı bunun sonucunda da kalıcı öğrenmenin gerçekleştiği yöntemlerdir.³⁶

Pınaz'ın (2020) yüksek lisans çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerine değerleri verirken hangi yöntem ve teknikleri kullandıkları sorulmuş sosyal bilgiler öğretmenleri değerler öğretimi esnasında çeşitli etkinliklerden yararlandıklarını, derslerinde çeşitli yöntem ve teknikler kullandıklarını belirtmişlerdir.³⁷ Öğretmenler anlatım, soru cevap tekniği, drama, örnek olay, gezi, hikaye, şiir ve kompozisyon yazdırma, pano sergileri, ağaç dikme, örnek verme, tavsiyede bulunma, rol ve model olma, atasözü, anekdot, önemli şahsiyetlerinin hayatından yararlanma, grup çalışmaları yaptırma, tartışma gibi yaklaşım, yöntem ve tekniklerden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Altıntaş (2014) çalışmasında öğretmenlerin değer öğretiminde yararlandıkları etkinliklerin; drama, soru ve cevap, anlatım, gezi, tartışma ve grup çalışmaları yapmak olarak açıklanmıştır.³⁸ Bu çalışmada elde edilen sonuçlar bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Bunun yanında çalışmamızın sonuçlarını destekler

³⁵ Eleanor Duckworth, Helping students get to where ideas can find them. *The New Educator*, 5(3), (2009): 185-188; S. Krashen, *Principles and practice in second language acquisition*. (New York: Pergamon Press, 1982).

³⁶ Carl Rogers, ve Jerome Freiburg, *Freedom to learn* (3rd Ed.). Upper Saddle River, N.J. Merrill Publishing, 1994).

³⁷ Pınaz, "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Kök Değerlere Yönelik Görüşleri (Kahramanmaraş İli Örneği)" 2020.

³⁸ Esat Muhammed Altıntaş, "Öğretmenlerine Göre İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Değer Öğretimi" (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014).

nitelikte şu çalışmalarda vardır. Tokdemir (2007) çalışmasında öğretmenlerin değerler eğitiminde kullandıkları yöntemleri; anlatım, soru ve cevap, örnek olay, tartışma, drama, anı ve biyografilerden, büyük şahsiyetlerden yararlandıklarını ifade etmiştir.³⁹ Başçı (2012) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer kazandırırken yaptıkları etkinlikleri; drama, örnek olay, şiir, hikâye ve kompozisyon yazdırma, sosyal projeler verme, ahlaki ikilemden yararlanma, geziler düzenlediklerini ve atasözleri gibi etkinliklerden yararlandıklarını belirtmiştir.⁴⁰ Yiğittir ve Öcal'ın (2011) çalışmasında öğretmenlerin değer eğitimi kazandırmak için yaptıkları çalışmalar arasında ağaç dikme, model-örnek olma, empati yapma, çeşitli yerlere gezi düzenleme, örnek olay ve araştırma yapma gibi etkinlikler yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır.⁴¹ Gür, Koçak, Şirin, Şafak ve Demircan (2015) çalışmasında öğretmenlerin drama ve tiyatro etkinlikleri, model olma, pano ve sergi çalışmaları gibi etkinlikler yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır.⁴² Can (2008) çalışmasında öğretmenlerin değer öğretimi sırasında tartışma, drama, örnek olay, rol model olma gibi etkinlikler gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşmışlardır.⁴³ Batmaz ve Erdoğan'ın (2019) çalışmasında öğretmenlerin drama, somut çalışmalar yapma, sözlü ifade kullanma, rol-model olma, şiir ve kompozisyon yazdırma, sorumluluk vererek öğrencilere aktif çalışmalar yapma, değerlerle ilgili örnek sunma ve çözüme çalışmaları yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır.⁴⁴ Pınaz'ın çalışması ve onun sonucunu da destekleyen bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar bu araştırmanın da sonuçlarını destekler niteliktedir.

4.7. TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan 7 ünitedeki konular ile Nutuk'ta yer alan konuların bağdaştırılması ve eşleştirdikleri değerlere yönelik sonuçlar

4.7.1. Bir Kahraman Doğuyor ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk'ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlattıklarına ve hangi değerler ile eşleştirdiklerine dair sonuçlar

Bir Kahraman Doğuyor ünitesi, 1. Dünya Savaşı öncesinde Avrupa da meydana gelen olaylar, Osmanlı'nın son dönemleri ve yaşanan gelişmeler, Mustafa Kemal'in çocukluğu, okul hayatı ve askerlik hayatına başlaması, 1. Dünya Savaşı öncesi yaşanan Trablusgarp, 1. Balkan ve 2. Balkan savaşlarını içermektedir. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre bu konular ile Nutuk'ta hangi konuları hangi değerler ile eşleştirdikleri sorulduğunda on katılımcıdan sadece biri Nutuk'un başlangıç tarihinin 1919 olduğunu bu yüzden bu üniteye hiçbir konu ile eşleştiremeyeceğini belirtmiştir. Katılımcılardan 9'unun ders kitabıyla eşleştirdikleri olaylar, zaman itibarıyla Nutuk'ta yer alan olaylar değildir. Bu açıdan katılımcıların sadece 1'i birinci ünite konuları ile Nutuk'u doğru şekilde eşleştirmiştir. Katılımcıların 9'unun verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular sonucunda ünite kazanımları ve Nutuk'un eşleştirilmesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

³⁹ Muhammet Ahmet Tokdemir, "Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007).

⁴⁰ Zeynep. Başçı, "Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012).

⁴¹ Süleyman Yiğittir, ve Adem Öcal, "Lise Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri" *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(20), (2011): 117-124.

⁴² Çağla Gür, Nurcan Koçak, Nurşen Şirin, Münire Şafak, ve Arzu Demircan, "İlköğretim Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Karşılaştıkları Güçlüklerin İncelenmesi: Ankara örneği", *Asya Öğretim Dergisi*, 3(1), (2015): 78-91.

⁴³ Aran Can, Özge "Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008).

⁴⁴ Onur Batmaz ve Tolga Erdoğan, "Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Yönelik Görüşleri" *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), (2019): 2681-2692.

Doğan, (2020) tarafından hazırlanan "Nutuk'ta geçen bazı konuların 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan kazanımlara ve ders kitaplarına göre incelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında, Bir Kahraman Doğuyor öğrenme alanında toplam dört tane kazanımın bulunduğu ancak Nutuk, 1919-1927 yılları arasını kapsadığından bu öğrenme alanı için Nutuk'tan yapılacak doğrudan bir alıntıya rastlanmadığı buna bağlı olarak da ders kitaplarına yansımadağı sonucuna ulaşılmıştır. Doğan'ın elde ettiği sonuçlar, bu çalışmada elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

4.7.2. Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk'ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlattıklarına ve hangi değerler ile eşleştirdiklerine dair sonuçlar

Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesi 1. Dünya Savaşına yol açan gelişmeler, 1. Dünya Savaşı, İşgal yıllarında Anadolu, Cemiyetler ve Kuvayı Milliye, Kongreler Dönemi, Misak-ı Milli ve TBMM'nin açılması, TBMM'ye karşı çıkan isyanlar ve Sevr Antlaşmasının içermektedir. Nutuk içerik itibarıyla bu üniteye yer alan tüm konuları bünyesinde barındırmaktadır. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre katılımcıların tamamı bu üniteye yer alan her olayı Nutuk'ta yer alan bölümler ile bağdaştırdıklarını belirtmiştir. Katılımcıların ders anlatımı sırasında Nutuk'tan Milli Mücadele hazırlık dönemi, Milli Mücadele dönemi, cemiyetler, Kuvayı Milliye, kongreler ve BMM'nin açılması konularını anlatırken yararlandıkları tespit edilmiştir. Nutuk ve ders kitabını bağdaştıran tüm katılımcıların bu üniteye en çok vatanseverlik değeri ile bağdaştırarak anlattıkları sonucuna ulaşılmıştır.

4.7.3. Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk'ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlattıklarına ve hangi değerler ile eşleştirdiklerine dair sonuçlar

Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm ünitesi Doğu ve Güney Cephesi, Batı Cephesi, Maarif Kongresi, Tekâlif-i Milliye Emirleri, Sakarya Meydan Savaşı, Büyük Taarruz, Mudanya Ateşkes Antlaşması, Lozan Antlaşması ve sanat ve edebiyat eserlerinde milli mücadele konularını içermektedir. Nutuk içeriğinde bu üniteye işlenen tüm konuları ayrıntıları ile barındırmaktadır. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre katılımcıların tamamı bu üniteye yer alan her olayı Nutuk'ta yer alan bölümler ile bağdaştırdıklarını belirtmiştir. Katılımcıların ders anlatımı sırasında Doğu cephesi, Güney cephesi, Batı cephesi ve Tekâlif-i Milliye Emirleri konularını anlatırken Nutuk'tan yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Nutuk ve ders kitabını bağdaştıran katılımcıların bu üniteye en çok bağımsızlık, dayanışma ve vatanseverlik değerleri ile bağdaştırarak anlattıkları sonucuna ulaşılmıştır.

4.7.4. Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlattıklarına ve hangi değerler ile eşleştirdiklerine dair sonuçlar

Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye ünitesi Atatürk İlkeleri, Siyasi, Hukuk, Eğitim ve Öğretim, Toplumsal, Ekonomi, Sağlık alanında yapılan İnkılaplar, Cumhuriyet'in İlanı ve Atatürk ile ve İnkılaplarının esaslarını içermektedir. Nutuk içeriğinde bu üniteye işlenen konuların 1927 yılına kadar olan tarihsel dönemini ayrıntıları ile barındırmaktadır. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre katılımcıların tamamı 1927 ye kadar yapılan İnkılapları Nutuk'ta yer alan bölümler ile bağdaştırdıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların ders anlatımı sırasında saltanatın kaldırılması, halifeliğin kaldırılması, cumhuriyetin ilanı, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Şapka Kanunu ve Medeni Kanun konularını anlatırken Nutuk'tan yararlandıkları tespit edilmiştir. Nutuk ve ders kitabını bağdaştıran katılımcılar bu üniteye

yer alan değerlerin çağdaşlık ve akıl-bilim olduğunu belirtmiştir. Ancak çağdaşlık ve akıl-bilim adı altında herhangi bir değer bulunmamaktadır. Doğru değer ifadesi bilimsellik olsa da katılımcıların tamamı bu doğru ifadeyi kullanmamıştır.

4.7.5. Demokratikleşme Çabaları ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk'ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlattıklarına ve hangi değerler ile eşleştirdiklerine dair sonuçlar

Demokratikleşme Çabaları ünitesi çok partili hayata geçiş, Mustafa Kemal'e suikast girişimi ve Cumhuriyet'e yönelik tehditleri içermektedir. Nutuk içeriğinde, bu ünite de yer alan Cumhuriyet Halk Fırkası ve Terakkiperver Halk Fırkasının kuruluşunu, Şeyh Sait isyanını ve Mustafa Kemal'e suikast girişimi konularını barındırmaktadır. Bulgular incelendiğinde katılımcılardan 5' inin ders kitabında yer alan olaylar ile Nutuk'ta yer alan olayları doğru olarak eşleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların ders anlatımı sırasında siyasi partiler ve cumhuriyet karşıtlarıyla yapılan mücadeleler konusunda Nutuk'tan yararlandıkları görülmüştür. Katılımcıların 1'i bu ünite de Nutuk'tan yararlanmadığını belirtmiştir. Nutuk ve ders kitabını bağdaştıran katılımcılar bu ünite de yer alan değerleri yanlış ifadeler kullanarak belirtmiştir.

4.7.6. Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk'ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlattıklarına ve hangi değerler ile eşleştirdiklerine dair sonuçlar

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ünitesi dış politikanın temel ilkeleri, Lozan Sonrasından kalan sorunlar (Yabancı okullar sorunu, dış borçlar sorunu, Musul sorunu, nüfus mübadelesi sorunu, Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Türkiye'nin Milletler Cemiyetine katılması, Hatay sorunu, Balkan Antantı ve Sâdâbat Paktı'nı barındırmaktadır. Nutuk 1927 ye kadar olan süreci kapsadığı için 6. Ünite de yer alan konularda sadece 1927'ye kadar olan süreçte yaşanan olaylarla bağdaştırılabilmektedir. Bulgular incelendiğinde katılımcıların sadece 1'i Nutuk'un 1927 ye kadar süreçte yaşanan olayları kapsadığını bu yüzden Nutuk'un sadece belirli bir bölümünün (Lozan görüşmeleri) bu ünite ile bağdaştırılabileceğini, diğer kısımların ise bağdaştırılamayacağını belirtmiştir. Bu ünite de en yoğun yer bulan değer barış olsa da Nutuk ve ders kitabını bağdaştıran katılımcılardan sadece 1'i bu değerle eşleştirdiğini belirtmiştir.

4.7.7. Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde yer alan kazanımlar ve buna bağlı verilen değerler ile Nutuk'ta yer alan hangi olay veya olayları bağdaştırarak anlattıklarına ve hangi değerler ile eşleştirdiklerine dair sonuçlar

Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesi Atatürk'ün ölümü, Atatürk'ün eserleri, 2. Dünya Savaşı ve ülkemize etkileri ve Demokrat Parti dönemi konularını barındırmaktadır. Nutuk 1927 ye kadar olan süreci kapsadığı için 7. Ünite ile Nutuk, konular açısından bağdaştırılamamaktadır. Bulgular incelendiğinde katılımcıların sadece 4'ü Nutuk'un 1927 ye kadar süreçte yaşanan olayları anlattığını bu yüzden bu ünite ile Nutuk'un bağdaştıramayacaklarını belirtmiştir.

Doğan, (2020) tarafından hazırlanan "Nutuk'ta geçen bazı konuların 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan kazanımlara ve ders kitaplarına göre incelenmesi " adlı yüksek lisans tezinde 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında, Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası ünitesinde beş kazanım bulunmakta ve bu kazanımlar için Nutuk'tan yapılacak doğrudan alıntılara rastlanmamıştır sonucuna ulaşılmıştır. Doğan'ın elde ettiği sonuçlar, bu çalışmada elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

4.8. Verilen değerlerin istendik davranışa dönüşüp dönüşmediğine yönelik sonuçlar

Katılımcılardan elde edilen bulguların sonucuna göre katılımcıların 6'sı verilen değerlerin istendik davranışa dönüştüğünü düşünürken 4'ü ise verilen değerlerin istendik davranışa dönüşmediğini düşünmektedir. Verilen değerlerin istendik davranışa dönüştüğünü düşünen katılımcılar öğrencilerin daha duyarlı ve sorumlu davrandıklarını, İnkılap Tarihi dersinin soyut bir ders olduğunu ve bu yüzden çocuklara soyut bir kavram olan vatan sevgisinin gerçek anlamda aktarıldığını belirtmişlerdir. Burada öğretim programında belirtilenin aksine bir sonuca varılmıştır. Çünkü soyut kavramlar genelde somuta dönüştürülerek verirse de katılımcılar soyut bir derste soyut kavramları daha rahat verdiklerini belirtmişlerdir. Bu da üzerinde düşünülmesi gereken bir durum sonucunu doğurmuştur. Katılımcılar istendik davranışa dönüştüğünü düşünürken diğer yandan aksaklıkların da olduğunu vurgulamışlardır. Dersin başlangıç aşamasında öğretmenler değerlerin üzerinde ayrıntılarıyla dururken daha sonraki dönemlerde ders kitabının yoğunluğu sınava hazırlık ve bunun stresi nedeniyle ve dışarıdan sosyal ve siyasal yanlış bilgilerin etkisiyle öğrencilerin ve öğretmenlerin kafalarının karışması sonucu dersin ve derste yer alan değerlerin istendiği şekilde kalıcı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dönüşmediğini düşünen katılımcılardan elde edilen sonuçlara göre bu durumun nedenleri; o zamana kadar değerlerin zaten oturmuş olması, öğrencilerin sınava çalışmaları bundan dolayı da değerlere odaklanmak yerine sınava odaklanmaları, müfredatta yer alan bilgilerin değerlerin önüne geçmesi, yaş seviyesi olarak somut düşüncelerin ağır basması bu durumun da manevi değerlerin özümsemesinde zorluk oluşturması, benmerkezci düşünen bir kuşak olmaları ve manevi değerlerden çok maddi değerlere önem vermeleri sebebiyle olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcılar ders saatinin arttırılması, müfredat içindeki içeriğin biraz hafifletilmesi, vatan millet sevgisi, özgüven, birlik ruhu gibi değerlere konular içerisinde daha fazla atıfta bulunabilir önerilerinde bulunmuşlardır.

Pırnaz'ın (2020) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenleri, değer öğretiminden sonra gözlemledikleri davranışları olumlu davranışlar ve olumsuz davranışlar olmak üzere iki kategori bünyesinde ele almışlardır. Bazı öğretmenlerde olumlu ve olumsuz davranışlara yönelik her iki kategorideki görüşlerini kısmen değişiklik gösterdiklerine yönelik olarak belirtmişlerdir. Öğretmenler öğrencilerde görülen davranışlara yönelik; duyarlı davranış sergileme, farkındalık oluşturma, sorun çözme, rol ve model olma, içselleştirme ve öğrencilerde isteklilik gibi olumlu davranış gözlemlediklerini belirtirken, konuşmalar ile sınırlı kalması, ön yargı, veli duyarsızlığı ve değerlerin süreklilik göstermemesine yönelik olumsuz davranışlarda bulduklarını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenlerde, öğrencilerin olumlu ve olumsuz davranışa yönelik kısa vadede değişim gösterdiğini ifade etmiştir. Pırnaz'ın elde ettiği sonuçlar, bu çalışmada elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

4.9. Değerleri verirken ders kitabı haricinde farklı kaynak kullanımına yönelik sonuçlar

Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre katılımcıların 6' sının değerlerin kazandırılması konusunda ders kitabı ve Nutuk haricinde farklı bir kaynaktan yararlandığı, 4' ünün ise ders kitabı ve Nutuk haricinde farklı kaynaklardan yararlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ders kitabında yer alan görsellerin yetersiz olması, ders kitabının yoğunluk olarak LGS' ye yönelik bilgilerden oluşması nedeniyle değerlerin daha detaylı ele alındığı kaynaklara ihtiyaç duyulduğu için farklı kaynakları da kullandıkları görülmüştür. Katılımcıların ders kitabı ve Nutuk haricinde; Turgut Özakman'ın Şu Çılgın Türkler, Ali Fuat Cebesoy'un Sınıf Arkadaşım Atatürk, Tarık Buğra'nın Küçük Ağa, Halide Edip Adıvar'ın Türk'ün Ateşle İmtihanı, Ateşten Gömlek, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban romanları ile Cumhuriyet ve Milli mücadele dönemi yazarlarının hazırlamış olduğu eserler, Atatürk araştırma merkezi eserleri, dönem konusunda uzman olmuş tarihçi ve araştırmacıların eserleri, o dönemi yaşayanların ağzından mesela Kazım Karabekir'in hayatını anlattığı, onların aile ve yakınlarının (mesela

kızı Timsal Hanım'ın) anıları, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adıvar, Tarık Buğra, Turgut Özakman ve İlber Ortaylı'nın diğer kitaplarını kaynak olarak kullandıkları anlaşılmıştır.

5. Öneriler

- 1) Tüm bu verilerin sonucunda Nutuk değerler açısından oldukça zengin bir kaynaktır ve okullarda değerler eğitimi aktarılırken kaynak kitap olarak kullanılabilir.
- 2) Öğretmenlerin değer kavramlarını tam olarak bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlere değerler konusunda kavram eğitimi üzerinde ayrıca durulmalıdır. Öğretmenlere değerler ve değerler eğitimi konusu gerek uzaktan gerek yüz yüze hizmet içi eğitimler yoluyla sağlanmalıdır.
- 3) Öğretmenlerin büyük bir bölümü adalet, barış, duyarlılık kavramlarına değinmemiştir. 21.yy' da toplumda meydana gelen küresel ve bölgesel anlaşmazlıklar bu kavramların ne kadar önemli olduğunu bize göstermektedir. Öğrencilerimize bu değerler de aktarılmalı, bu değerler ile erken yaşta tanışmaları sağlanmalıdır.
- 4) Dersi işlerken öğrencileri sadece sınava hazırlamak yerine değerler eğitimine de önem verilmelidir.
- 5) Öğretmen kılavuz kitapları yeniden basılarak öğretmenlere dağıtımı yapılmalıdır. Bu kitaplarda konular ve verilmesi gereken değerler ayrıntılı ve açıklamalı yer almalıdır.
- 6) Değerler eğitimi ayrı bir ders olarak okul müfredat programında yer alabilir.
- 7) Ders kitabına değerler ile ilgili yazılı bölümler eklenmeli öğrenci ders kitabından okuduğu bölüm sonunda hangi değer ile ilişkilendirebileceğini görmelidir.
- 8) Değerler sadece sunuş, anlatım ve soru-cevap gibi geleneksel yöntem ve teknikler ile değil otantik öğrenme dâhil modern yöntem ve tekniklerle de verilmelidir.
- 9) Ders kitapları görsel anlamda daha ilgi çekici bir görünüm kazanmalıdır.

Kaynakça

- Altıntaş, Esat.Muhammed. “Öğretmenlerine Göre İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Değer Öğretimi” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014).
- Aran, Can Özge. “Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008).
- Bacanlı, Hasan. *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2006).
- Başçı, Zeynep. “Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi” Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012).
- Batmaz Onur. ve Tolga. Erdoğan, “Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Yönelik Görüşleri” *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), (2019): 2681-2692.
- Collier, K.G. *The Social Purposes of Education: Personal and Social Values in Education*, (London and New York: Routledge, 2013).
- Çağlayan, Ahmet. *Ahlak Pusulası Ahlak ve Değerler Eğitimi*. (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2013), 96-97.
- Çankırılı, Ali. *Ailede ve Okulda Değerler Eğitimi*. (İstanbul: Zafer Yayınları, 2015), 11.
- Doğan, Beyza. “Nutuk'ta geçen bazı konuların 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan kazanımlara ve ders kitaplarına göre incelenmesi” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020).
- Doğan, İsmail. *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*. (Ankara: Pegema Yayınları, 2004).

- Doğanay, Ahmet. *Değerler Eğitimi*. C. Öztürk (ed.) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Ankara: Pegeme Yayıncılık, 2006), 258.
- Duckworth, Eleanor. Helping students get to where ideas can find them. *The New Educator*, 5(3), (2009): 185-188;
- Ertürk, Selâhattin. *Eğitimde Program Geliştirme*. (Ankara: Yelken Tepe Yayınları, 1972).
- Freakly, Mark. Gilbert. Burgh, ve Lyne. Tilt-MacSporan, *Values Education in Schools: A Resource Book for Student Inquiry*, Camberwell, (Vic.: ACER Press, 2008).
- Gür, Çağla., Nurcan. Koçak, Nurşen. Şirin, Münire. Şafak, ve Arzu. Demircan, “İlköğretim Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Karşılaştıkları Güçlüklerin İncelenmesi: Ankara örneği”, *Asya Öğretim Dergisi*, 3(1), (2015): 78-91.
- Halstead, J. Mark. ve Monica. J. Taylor, Learning and teaching about values a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, (2000): 169.
- Hatch, J. Amos. *Doing Qualitative Research in Education Settings*, (New York: State University of New York Press, 2002).
- Hayes, Denis. *Primary Education, The Key Concepts*. (London: Routledge, 2006), 170.
- Hökelekli, Hayati. *Değerler Odaklı Eğitim*. (Değerler Eğitimi Merkezi Bülteni, 2006), 1, 50.
- Krashen, Stephen. *Principles and practice in second language acquisition*. (New York: Pergamon Press, 1982).
- Kuçuradi, İoanna. *İnsan ve Değerleri (Değer Problemi)*. (İstanbul: Yankı Yayınları, 1971), 58-59.
- MEB, 18. *Milli Eğitim Şûrası*. (2010). <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>. (Erişim Tarihi: 05.08.2021)
- MEB, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*. (Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü, 2005).
- MEB, *İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programı (8. Sınıf)*. (Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2006).
- MEB, *İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programı (8. Sınıf)*. (Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2018), 8.
- Philips, Rob. *Reflective Teaching Of History 11-18*. (London: Continuum, 2002), 24.
- Pırnaz, Elif. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Kök Değerlere Yönelik Görüşleri (Kahramanmaraş İli Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).
- Rogers, Carl. ve Jerome. Freiburg, *Freedom to learn* (3rd Ed.). Upper Saddle River, N.J. Merrill Publishing, 1994.
- Safran, Mustafa. *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri*, (İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, 2011), 131.
- Soudien, Crain. *Nelson Mandela (Comparative and International Education: Diversity of Voices)*. Sense Publishers: (Rotterdam: 2017).
- Şimşek Selçuk. (Edt.), *Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenleri İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Ankara: Anı Yayıncılık, 2020), 14-15.
- Tarhan, Nevzat. *Güzel İnsan Modeli. Ailede, Toplumda, Siyasette Değerler Psikolojisi*. (İstanbul: Timaş Yayınları, 2012), 20.
- Tokdemir, Muhammet. Ahmet. “Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007).
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*. (Türk Dil Kurumu Yayınları, 2014).
- Ulusoy Kadir. ve Bülent. Dilmaç, *Değerler Eğitimi*. (Ankara: Pegeme Akademi Yayıncılık, 2012), 6.
- Ulusoy Kadir. ve Refik. Turan (Edt.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. (Ankara: Pegeme Akademi Yayıncılık, 2019), 273.

Yeşiltaş, Erkan. *Karakter ve Değerler Eğitimi*, (2014). (<http://blog.erkanyesiltas.com/wp-content/uploads/notlar/kvde.pdf>) (Erişim Tarihi:27 Haziran 2020), 91-94.

Yıldırım, Ali. ve Hasan. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Ankara: Seçkin Yayınları, 2013).

Yiğittir, Süleyman. ve Adem. Öcal, “Lise Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri” *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(20), (2011): 117-124.

Etik Kurulu İzni

ADÜ Evrak Tarih ve Sayısı: 13.09.2021-74202

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-84982664-050.01.04-74202
Konu : 2021/21-III Sayılı Karar (Adnan
ÖZTÜRK/Gülşah HANAYLI)

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Adil Adnan ÖZTÜRK
Öğretim Üyesi

Danışmanlığımı Dr. Öğretim Üyesi Adil Adnan ÖZTÜRK'ün yürüttüğü Gülşah HANAYLI'nın yüksek lisans tezi ile alakalı "8. Sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı ile Nutuk'ta Yer Alan Değerlerin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" başlıklı araştırma için 13.09.2021 tarih ve 2021/21 sayılı Eğitim Araştırmaları Etik Kurulu Toplantımızda alınan III nolu karar ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Sezai KOÇYİĞİT
Kurul Başkanı

Ek: Karar Sureti

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BS9L6DB2M7 Pin Kodu :27742 Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5740&eD=BS9L6DB2M7&eS=74202>
Adres: Eğitim Fakültesi Merkez Kampüs Aytepe Mevkii 09010 Efeler/Aydın Bilgi için: Gönül YARDIM
Telefon: 0256 214 20 23 Faks: 0256 214 10 61 Unvanı: Şef
e-Posta: egitimetik@adu.edu.tr Web: site.adu.edu.tr/etikkurulu/eack/ Tel No: 3104
Kep Adresi: adnanmenderesuniversitesi@hs01.kep.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 1: Karar Sureti

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

OTURUM TARİHİ	OTURUM SAYISI	KARAR NUMARASI
13.09.2021	21	III

Danışmanlığını Dr. Öğretim Üyesi Adil Adnan ÖZTÜRK'ün yürüttüğü Gülşah HANAYLI'nın yüksek lisans tezi ile alakalı "8. Sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı ile Nutuk'ta Yer Alan Değerlerin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" başlıklı araştırmanın etik açıdan uygunluğu konusu görüşüldü.

Danışmanlığını Dr. Öğretim Üyesi Adil Adnan ÖZTÜRK'ün yürüttüğü Gülşah HANAYLI'nın yüksek lisans tezi ile alakalı "8. Sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı ile Nutuk'ta Yer Alan Değerlerin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" başlıklı araştırmanın etik açıdan uygun olduğuna, **oy birliği** ile karar verildi.